

Хъугъэ-шлагъэхэм ахэхъуагъ

ГъогурыкӀоныр щынэгъончъэным фэгъэзэгъэ комиссиеу АР-м щызэхащэгъэм тыгъуасэ зэхэсыгъо иагъ. Ащ тхьамэтагъор щызэрихъагъ АР-м и Лышъхъэу ТхьакӀуцынэ Аслъан.

Гъогухэм хъугъэ-шлагъэу атехъухъэ-хэрэм япчъагъэ зэрэхъуагъэр, ащ пае шӀэгъэн фаехэр ары анахыбъу зэхэсыгъом хэлажъэхэрэр зытегушылагъэхэр. 2015-рэ илээсым иапэрэ мэзищ зыпштэкӀэ, хъугъэ-шлагъэи 192-рэ республикэм игъогухэм къатехъухъагъ. Ар блэкыгъэ илээсым ащ фэдэ иуахътэ егъэпшагъэмэ, зы проценткӀэ нахыб. А хъугъэ-шлагъэхэм нэбгырэ 46-рэ ахэкӀодагъ, 212-мэ шъобж зэфэшъафхэр атешагъэхэ хъугъэ. Ар идоклад кы-хигъэщыгъ АР-м хэгъэгу кӀоцӀ лӀфхэмкӀэ иминистрӀу Александр Речицкэм. Ащ кызырӀуагъэмкӀэ, Тэхъутемыкъое районым нэмыкырэ муниципальнэ образованиехэм зэкӀэми ягъогухэм ате-

хъухъэхэрэм япчъагъэ хэхъуагъ.

Ешъуагъэу рулым зэрэкӀэрытӀыс-хъэхэрэр, апэкӀэ кыкӀырэ транспортым игъогу зэрэтэхъэхэрэр, гъогу зэхэкӀыплэхэм зэращымысакыхэрэр ары анахыбъу тхьамыклагъохэр кызыхэкӀыхэрэр. Ешъуагъэу рулым кӀэрытӀысхъагъэу къаубытыхэрэм уголовнэ лӀфэу къафызӀуахырэ нахыбэ хъугъэ нахмышлэми, водителӀхэм ащыщыбэхэр ащ кыгыаштэхэрэп. НыбжыкӀэхэр, илээс 18 — 25-рэ нахыбэ зымыныбжыкӀэхэр, зыхэлэжъэрэ хъугъэ-шлагъэхэм япчъагъэ кышыклагъэми, джыри гумэкӀыгъо кызырӀытӀырэри министрэм кыхигъэ-щыгъ. Муниципальнэ образованиехэм

япашэхэмрэ правэушъумкӀо органхэмрэ нахъ зэлэблагъэу лӀф зэдашлэмэ, шӀуагъэ кытынэу зэрилытӀырэми ащ кыкӀыгъэхыгъ.

НыбжыкӀэхэм гъогурыкӀоным ишпхъэхэр зэраукъохэрэм водителӀхэр зыщырагъэджджэрэ еджаплэхэм ямысагъи зэрэхилъагъорэм, ахэм лӀф зэрашӀэшт шапхъэхэр нахъ къагъэпхъэшагъэхэ нахмышлэми, джыри узымыгъэрэзэныбэ зэрэщылэм АР-м и Лышъхъэ кыкӀыгъэхыгъ. Еджаплэ 29-у республикэм итыр зэкӀэри шапхъэхэм адештэхэмэ, лицензиехэр атефэу аратыгъэхэмэ джыри зэ ауплӀэкӀунэу, ащ фэгъэзэгъэшт комиссие зэхэщэнэу унашъо кышыгъ.

— Гъогухэм тхьамыклагъоу атехъухъэрэм кышыгъэкӀэгъэным ГИБДД-м изакъоу дэлэжъэнэу щытӀ, — кыӀуагъ АР-м и Лышъхъэ. — Къулыкъу ыкӀи ведомствэ пстэури, муниципальнэ образованиехэри мыщ кыхэлэжъэнхэ фае. Хъугъэ-шлагъэ пӀпчъ кызыхэкӀыгъэр, ушъхъагъу шъхъалэу фэхъугъэр, хэукъо-

ныгъэ зышыгъэр хэзыгъэ имылэу зэхӀфын, зэфэхьысыжъхэр пшлынхэ фае. Зы нэбгырэ хэӀуадэмэ, ари бэ.

Хылызэещэ автомашинэхэм зэращэрэ тонн пчъагъэм иуплӀэкӀун, гурит еджаплэхэм адэжыкӀэ лӀэсрыкӀо зэпырыкӀыплэхэр гъэпсыгъэнхэм, нэмыкыбэхэм нэужым зэхэсыгъом щатегушылагъэх. Хылызэещэ автомашинэхэм тонн пчъагъэу зэращэрэр зэращэчырэ оборудованиеу ащэфыгъэхэм яшӀуагъэ кызырӀуагъэр мыщ фэгъэхьыгъэу къагушылагъэхэм кышагъэщыгъ. Автомобиль гъогухэм алъыплӀэрэ къулыкъум Краснодар краимкӀэ ыкӀи Адыгэ РеспубликэмкӀэ и Межрегиональнэ гъэлыршлӀпӀэ ипашӀу Павел Переверза кызырӀуагъэмкӀэ, 2015-рэ илээсым ищылэ мазэ кышыулаблагъэу мӀэлылфэгъум нэс зыпштэкӀэ, тонн пчъагъэу зэрищэн фаем кырыгъэхъугъэу пстӀумкӀи хылызэещэ автомашинэ 1007-рэ Бжъэдыгъухъаблэ икӀэу поселкэу Инэм екӀурэ автомобильнэ гъогум изакъоу кышагъэуцугъ. Ахэм пстӀумкӀи сомэ миллионрэ мин 84-м ехъу ауасэ зэрар гъогум кыфахыгъ. Ар къэзыушыхъатырэ тхыльхэр зэхагъэуцагъэх ыкӀи АР-м и МВД кыратыгъэх.

Еджаплэхэм адэж лӀэсрыкӀо зэпырыкӀыплэхэр зэрэщагъэпсыщтымкӀэ шапхъэхэм зэхъокыныгъэхэр афэхъугъэх. Ахэм адиштӀу зэпырыкӀыплэхэр икӀэрыкӀэу ашыжъыщтых. ПстӀумкӀи ащ фэдэ зэпырыкӀыплӀэ 178-рэ республикэм игъогухэм ял. ШӀпхъакӀэхэм адиштӀу ащ фэдэу зы зэпырыкӀыплӀэр бгъэпсыжыным сомэ мин 490-рэ тефэ. Мы илээсым зэпырыкӀыплӀэ 42-рэ икӀэрыкӀэу ашыжъыщт, ащ сомэ миллион 28-рэ пӀуухъашт.

АР-м и Лышъхъэ охътабэ тырамыгъэ-кӀуадэу ахэр зэрагъэпсыщтхэм ыуж итынхэу къафигъэпытагъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ и Указ

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо наградэхэр афэгъэшьошэгъэным ехылагъ

Адыгэ Республикэм ыпашъхэ гъэхъэгъэ ин дэдэхэр зэрэщырилэхэм ыкӀи илээсыбэ хъугъэу шӀуагъэ кытӀу лӀф зэришӀэрэм афӀшӀ медалэу «Адыгеим и Щытхъуэжъ» зыфилорэр Бузэрэ Ким Ибрахимэ ыкӀом — педагогикэ шӀэныгъэхэмкӀэ докторым, апшъэрэ профессиональнэ гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ къэралыгъо университетым» педагогикэмкӀэ ыкӀи педагогикэ технологиехэмкӀэ икафедрэ ипрофессор фэгъэшьошэгъэнэу.

Наукэмрэ лӀпӀэлэсэныгъэшхо зыхэлъ специалистхэм якъэгъэхъазырынрэ илахышхо зэрахишъыхъэрэм фӀшӀ щытхъуцӀэу «Адыгэ Республикэм наукэмкӀэ изаслуженнэ лӀфышӀэшху» зыфилорэр ХъокӀо Заур Юсыф ыкӀом, тарихъ шӀэныгъэхэмкӀэ докторым, апшъэрэ профессиональнэ гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ къэралыгъо университетым» къэралыгъомрэ правэмрэ ятеорикӀэ, ятарихъкӀэ ыкӀи политологиимкӀэ икафедрэ ипрофессор фэгъэшьошэгъэнэу.

Егъэджэн, научнэ лӀфымкӀэ, лӀпӀэлэсэныгъэшхо зыхэлъ специалистхэм якъэгъэхъазырынкӀэ гъэхъэгъэ ин дэдэхэр зэрӀэхэм фӀшӀ щытхъуцӀэу «Адыгэ Республикэм иапшъэрэ еджаплэ изаслуженнэ лӀфышӀ» зыфилорэр афэгъэшьошэгъэнэу.

Джэндар Бетти Мыхъамодэ ыпхъум — педагогикэ шӀэныгъэхэмкӀэ докторым, апшъэрэ профессиональнэ гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ федеральнэ

къэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ къэралыгъо университетым» ипрофессор, лӀзкыб къэралыгъуабзэхэмкӀэ ифакультет идекан;

Макеев Виктор Михаил ыкӀом — апшъэрэ профессиональнэ гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ къэралыгъо университетым» философиимрэ социологиимрэкӀэ икафедрэ идоцент.

Культурэм хэхъоныгъэ егъэшлыгъэнымкӀэ гъэхъагъэхэр зэрӀэхэм ыкӀи илээсыбэ хъугъэу шӀуагъэ кытӀу лӀф зэрашӀэрэм афӀшӀ щытхъуцӀэу «Адыгэ Республикэм культурэмкӀэ изаслуженнэ лӀфышӀ» зыфилорэр афэгъэшьошэгъэнэу.

Бэстэ Асыет Кырымызэ ыпхъум — апшъэрэ профессиональнэ гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ къэралыгъо университетым» музыкальнэ дисциплинэхэмкӀэ икафедрэ идоцент;

Сергеева Пелагее Александр ыпхъум — апшъэрэ профессиональнэ гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ къэралыгъо университетым» музыкальнэ дисциплинэхэмкӀэ икафедрэ идоцент.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТХЪАКӀУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ, мэкъуогъум и 22-рэ, 2015-рэ илээс N 93

Тщымыгъупшэшт маф

Тыгъуасэ, мэкъуогъум и 22-м, Хэгъэгу зоошхор

кызыежъагъэр илээс 74-рэ зэрэхъугъэм

фэгъэхьыгъэ шӀэжъ зэхэхъэ лыхъужъхэм ясаугъэтӀу Мыекъуапэ итемыр лӀэныкъо щылэм щыкӀуагъ. Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТхьакӀуцынэ Аслъан ащ хэлэжъагъ ыкӀи «ЕгъэшӀэрэ машӀом» кызэгъэ блэрыр кӀэрильхъагъ.

Джащ фэдэу лӀфтхъабзэм къекӀолагъэх ыкӀи саугъэтым кызэгъагъэхэр кӀэралъхъагъэх АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и ТхьаматӀу Владимир Нарожнэм, республикэм и Премьер-министрӀу Къумпыл Мурат, Адыгеим и Парламент идепутатхэм, министрэхэм я Кабинет хэтхэм, Хэгъэгу зоошхор иветеранхэм, федеральнэ ыкӀи республикэ къулыкъухэмрэ ведомствэхэмрэ япашэхэм, общественнэ организациехэм ялыкӀохэм, ныбжыкӀэхэм, нэмыкӀэхэми.

Яхэгъэгу къаухъумэзэ заом хэкӀодэгъэ тидзэкӀоплэхэм шъхъащэ афашыгъ, зы такыкӀрэ афэшъыгуагъэх. Мыщ фэдэ шӀэжъ зэхэхъэхэр республикэм имуниципальнэ образованиехэм зэкӀэми тыгъуасэ ащыкӀуагъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Тигъэзет кыизэрэхиутыгъэу, мэкьюогум и 19-м кыщегъэжыгъэу и 22-м нэс Адыгэ Республикэм Дунэе фестивалэу «Студентхэм ягъатх» зыфилорэр шыкыуагъ. Урысыем ишъолыр зэфэшъхьафхэм анэмыклэу Закавказьем ит къралыгъохэм ыкли Гурыт Азием кърарыкыгъэ ныбжыкълэхэр мы мафэхэм Адыгеим ихъэклагъэх.

«Студентхэм ягъатх»

Адыгеим

Мэхъанэшхо зилэ юфтхъабзэр рамыгъажьэзэ, АР-м и Лышъхъэу Тхъаклушынэ Аслъанрэ Урысыем иныбжыкълэхэм я Союз итхъаматэу Павел Краснорукцэмрэ федеральнэ ыкли шъолыр кэбарлыгъэлэс амалхэм яжурналистхэм апае пресс-конференция къатыгъ. Фестивалым мэхъанэу илэм, пшъэрылгъэу зыфагъэуцужыкхэрэм, къралыгъом ыкли Адыгеим яныбжыкълэу движениехэм ятворческэ гухэлхэм, ахэм лэпылэгъоу аратырэ къатегушылагъэх.

Мы ильэсыр кызыхъагъэм кыщегъэжыгъэу фестивалым зыфагъэхъазыры. Юфтхъабзэм изэхэцкълэ комитет итхъаматэу агъэнэфагъэр АР-м и Лышъхъэу Тхъаклушынэ Аслъан.

— Федеральнэ мэхъанэ зилэ юфтхъабзэр Адыгеим цызэхэтцэнэу цыхъэ кыизэрэтфашыгъэм мэхъанэшхо ил, — кыхигъэщыгъ Тхъаклушынэ Аслъан. — Ащ ишъуагъэкъэ зэкътныгъэу тилэр нахъ дгъэпытэшт. Тищылэклэ-псэукълэ, тикультурэ, тишэн-хабзэхэр зыфэдэхэр нэмыкл шъолырахэм, лэклиб къралыгъохэм ядгъэлъэгъушт. Теклоныгъэр кызыдаыхыгъэр ильэс 70-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхыгъ Дунэе фестивалыр. Ныбжыкълэхэм яхэгъэгу шъуалъэгъоу плугъэнхэм ар фэлорышлэ. Фестивалым мэхъанэу илэр кыщелэ УФ-м и Президентэу Владимир Путиним джэпсалъэу кыгъэхъыгъэм.

Мы фестивалыр Адыгеим цызэхэцэнэмыклэ мэхъанэшхо зилагъэр республикэм игъэцкълэклэ хэбзэ кыулыкхуэм ащ еплъыкълэу фырылэр ары. Джаш фэдэу АКЪУ-р кызызэлъахыгъэр ильэс 75-рэ зэрэхъурэри мыщ кыдыхэлъытагъэу зэрэщытыгъэр П. Краснорукцэм кылуагъ.

Мыекъуапэ апэрэу цызэхэцэрэ Дунэе фестивалэу «Студентхэм ягъатх» зыфилорэр нэужым Лениным ыцлэ зыхырэ гупчэм шырагъэжыагъ. Сэнаушыгъэу ахэлъымыклэ заушэтынэу, лъэпкъ зэфэшъхьафхэм якультурэ кыгъэлъэгъонэу, ялэгъухэм нэлъасэ афэхъунхэу, теклоныгъэу кыдаыхыгъэм уасэ фашынынэу ныбжыкълэ нэбгырэ 300 фэдиз фестивалым къеклолагъ.

Урысыем иныбжыкълэхэм я

Союз ибыракъ зылыгъ парашютистэу къетлысэхыгъэмклэ мэфэкл юфтхъабзэр кызызэлъахыгъ. Адыгэхэм сыдыгъокли хъа-

хэрэм апае джэпсалъэхэр кыгъэхъыгъэх.

— Лъэныкыо зэфэшъхьафхэмклэ ныбжыкълэхэм хэхъоны-

клэм осэшхо зэрэфашырэм ишыхъатэу республикэм кэклуагъэхэм зэрифэшъуашэу апэгъоклыгъэх. Делегация пэпчъ хэтхэм лъэпкъ цыгъынхэр ащыгъэу, ябыракъхэр алыгъэху сценэм кырагъэблэгъагъэх. Ахэм апэгъоклыгъ «Пшъэшъэ Тхъаматэу» Кукэнэ Беллэ. Пыкълэ пэпчъ мылэрысэ зэрылэ мэтэжые ащ ритыгъ. Тикълалэ кызытеклыгъэр кыдыхалыти, юфтхъабзэм мылэрысэ шхуантлэр итамыгъэу агъэнэфагъ.

УФ-м культурэмклэ и Министерствэ, Урысыем иныбжыкълэхэм я Союз, УФ-м гъэсэнэгъэмрэ шлэныгъэмрэкълэ и Министерствэ, АР-м министрэхэм я Кабинет фестивалым клэцакълэ фэхъугъэх.

Юфтхъабзэм къеклолэгъэ пстэуми шлуфэс сэлэм къарихыгъ АР-м и Лышъхъэу Тхъаклушынэ Аслъан. Апэ УФ-м и Президент кыгъэхъыгъэ джэпсалъэм итхъагъэм республикэм ипащэ къеджагъ. Фестивалым мэхъанэу ритырэ ащ кыщелэ. Урысые Федерацием и Къралыгъо Думэ, УФ-м культурэмклэ и Министерствэ, УФ-м гъэсэнэгъэмрэ шлэныгъэмрэкълэ и Министерствэ джаш фэдэу фестивалым хэлажъ-

гъэхэр ашлынхэм «Студентхэм ягъатх» зыфилорэ фестивалыр фэлорышлэ. Непэ тызэфэзыщэгъэ юфтхъабзэр хэхъоныгъэхэр шъушлынхэмклэ апэрэ лъэбэкъу шъуфэхъунэу, сэнаушыгъэу шъухэлъхэм ахэжъугъэхъоным пай. Зэкълэми кыдгъурэлэ ильэс 70-клэ узэкълэзэбжымэ тинахыжъхэм Теклоныгъэ кытфыдамыхыгъагъэмэ, тызэрэзэрэмыугъоитгъагъэр. Мамырыгъэ кыизэрэтфашыгъэр зыщыдгъэгъушт хушттэп, — кыщылуагъ Тхъаклушынэ Аслъан ипсалъэ.

Мэфэклимыклэ джаш фэдэу кыфэгъушъуагъ Павел Краснорукцэр. Урысыем иныбжыкълэхэм я Союз ильэс 25-рэ хъугъэу юф зэришлэрэр, шъолыр 75-мэ яныбжыкълэ миллионилыым ехъу ащ зэрэзэрипхырэ кылуагъ.

— Мэфищым кыкълэцлэ шъуи-республикэ «Студентхэм ягъатх» шыкълэшт, — ело П. Краснорукцэм. — Урысыем ыкли лэклиб къралыгъохэм ащеджэрэ студент анахъ дэгъухэу, сэнаушыгъэ ин зыхэлъхэр кээрэуэгъоигъэх. Ахэм зэрифэшъуашэу зыкыгъэлъэгъошт. Фестивалыр Мыекъуапэ шызэхэтцэнэмыклэ Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ, министрэхэм я Кабинет, республикэм иап-

шъэрэ еджаплэхэм яректорхэр лэпылэгъу кыизэрэтфэхъугъэхэмклэ лъэшэу тафэраз.

Мэфэкл шъыпкъэу Дунэе фестивалыр кызызэлъахыгъ. Къеклолэгъэ хъакълэхэм адыгэхэм яшэн-хабзэхэр кызылотыкырэ кыгъэлъэгъонхэр кыфашыгъэх. Нарт лыхъужъэу Саусэрыкыо шым тесэу машлор Прометей кыритыгъ, фестивалым «има-

«Этно-мода» зыфилорэр. Лъэпкъ зэфэшъхьафхэм яшъуашэхэр зыфэдагъэхэр, ахэр аужырэ шапхэхэм атэтэу зэрагъэпсыгъэхэр кыгъэлъэгъуагъ.

Теклоныгъэ кыдзызыхыгъэхэр фестивалыр зыщызэфашыжыкыгъэ мафэм кыщалоожыгъэх. Жюрим хэтхэу, модэм ыльэныкыклэ Евразийскэ зэнэкыкыоу «Этно-Эрато» зыфилорэр зэхэзыгъэуцугъэу Раушан Канпьяновамрэ сурэтышлэу, модельерэу, тхаклоу, зэнэкыкыу пчъагъэхэм ялауреат хъугъэ Елена Пелевинамрэ дизайнер ныбжыкълэхэм ялофшлэн осэшл кыфашыгъ. Лъэныкыо зэфэшъхьафхэмклэ теклоныгъэ кыдзызыхыгъэхэр агъэшлуагъэх. Анахъ дэгъоу зыкыззыгъэлъэгъуагъэхэм ащыщых Къэбэрттэе-Бэлкър Республикэм кыкылыгъэ студентхэу Джулиана Алоевамрэ Шъаукыо Дианэрэ, Казахстан цыщ Бибинут Бакировар, Къалмыкым цыпсэурэ Джиргала Овлыковар. Адыгэ Республикэм модэмклэ истуденческэ театрэу «Де Люкс» зэнэкыкыу и Гран-при фагъэшошагъ.

— Урысыем иныбжыкълэхэм

фэшъхьафыбэ мэфищым кыкълэцлэ зэхашагъ. Ахэм ащыщ дизайнер ныбжыкълэхэм якыхэгъэщын ыкли ахэм ясэнаушыгъэ хэхъоныгъэхэр егъэшлыгъэнхэм фытегъэпсыхъэгъэ

я Союз лъэшэу тыфэраз мыщ фэдэ мэфэкл тикълалэ зэрэщыкълэрэмклэ. Адыгеир кыизэрэхыгъэм тырэгъушхо. Мэфищым кыкълэцлэ чыплэ зэфэшъхьафхэм кърарыкыгъэ студентхэм

луаг, Адыгеим нахьыбэрэ къэкълонхэу къыригъэблэгъагъэх.

Ялофшлэн ыпэкӀи зэрэлагъэкӀотэщтыр Павел Красноуцкэм ипсалъэ къышыхигъэщыгъ. Анахь дэгъоу зыкъэзыгъэлъэгъуагъэхэр Урысыем иныбжыкӀэхэм я Союз мэфэклӀ шыкӀэм тетэу нэужым хагъэхьагъэх, къатэфэрэр экӀлэ зерифэшъуашэу зэрагъэцӀкӀэщтымкӀлэ гущылэ къатыгъ. Анахь мэхъанэ ин зилэ лофтхьабзэмкӀэ Дунэе фе-

афэшъыгъуагъэх, «Егъэшлэрэ машом» къэгъагъэхэр кӀэралъхьагъэх. Жыы зэрыгъэхьогъэ шар инитӀу уашӀом датӀупщягъ, ахэр зепэшлэтхэу гупчэр къагъэнэфыгъ.

— «Шлэжым ишэф остыгъ» зыфилорэ лофтхьабзэм мэхъанэшхо ил. Хэгъэгъу зеошхом хэклодагъэхэм яшлэжь агъэлъплэнэу республикэ, хэгъэгъу, шӀолпыр зэфэшъхьафхэм къарыкӀыгъэхэр непэ къекӀоллагъэх. Ащ къегъэлъагъо тыккызхэкӀыгъэ лъэпкым, тыккыздыкӀыгъэм ямылӀытыгъэу, зычыгу тызэрэщыпсэурэр ыкӀи

— къылуагъ Хьунэго Рэщыдэ. — Къэлогъэн фæе мы мэфэ дэдэм РСФСР-м инароднэ комиссархэм я Совет унашъоу ышӀыгъэмкӀэ Адыгэ кӀэлэгъэгъэ институтыр мэкьюогум и 22-м, 1940-рэ илъэсым зэрэзыхагъагъэр.

«Студентхэм ягъатх» зыфилорэ Дунэе фестивалыр Адыгеим зерифэшъуашэу щызэхъагъ. Мыщ къекӀоллэгъэ хьакӀэхэм къызэрапэгъокӀыгъэхэр джыри бэрэ агу илӀышт.

НыбжыкӀэхэм язэныбджэгъуныгъэ агъэпытэт.

ПАТЫКЪО
Анет.

зэрифэшъуашэу щыкӀуагъ

ясэнаушчыгъэ нэрылӀэгъу тфэхъугъ ыкӀи тлӀэгъугъэ пстэуми осэшӀу фэтшыгъ, — къылуагъ Адыгэ къэралыгъо университетым иректорэу Хьунэго Рэщыдэ.

Урысыем иныбжыкӀэхэм я Союз ипроект зэфэшъхьафхэм ахэлэжъэнэу зэрэфэхъазырхэр джащ фэдэу ректорым къы-

стивалыр зэфашыжыгъ. Мэкьюогум и 22-м сыхъатыр 4-м «Шлэжым ишэф остыгъ» зыцӀлэ лофтхьабзэр зэхъагъ. Гупчэ мемориалым ветеранхэр, студентхэр, кӀэлэеджакохэр, волонтерхэр къекӀоллагъэх. Нэбгырэ мин фэдимэ остыгъэхэр алыгъхэу Хэгъэгъу зеошхом хэклодагъэхэм зы такыкӀэрэ

тинахьыжъхэм мамырныгъэу къытфыдагыгъэр зэрэдгъэлъаплэрэр, — къылуагъ Урысыем иныбжыкӀэхэм я Союз ипашэ.

— Илъэс 74-кӀэ узэкӀлэбжымэ тикъэралыгъо ис цыфхэм тхьамыкӀэгъошхо къашъхьарыхъагъ. Хэгъэгъум ишъхьафитныгъэ фэбэнэгъэ пстэуми яшлэжь непэ тэгъэлъаплэ. Цыфыбэ мыщ къызэрэкӀоллагъэм къеушыхьаты тинахьыжъэу мамырныгъэу къытфыдэзыхыгъэхэм яшлэжь зэрэдгъэлъаплэрэр,

лофтхьабзэ гъэшлэгъонхэмкӀэ байгъэ

«Школа публичной дипломатии» зыфилорэ лофтхьабзэр Дунэе фестивалэу «Студентхэм ягъатх» къыдыхэлъытагъэу Мыекъуапэ щыкӀуагъ. Зэхэсыгъом кӀэщакӀо фэхъугъэ Уры-

апэрэ мафэм къагъэлъэгъуагъэх.

— Непэ къэзгъэлъэгъорэ проектум «Свои» тызэрэджагъэр, — къытфелуатэ Севастополь дэт сатуи-экономическэ техникумым ия 2-рэ курс щеджэрэ Елена Щевелевам. — Ар зыфэгъэхыгъэр Севастополь ыкӀи Кавказ япшээрэ еджаплэхэр ястудентхэмкӀэ зэхъожьынхэ альэкӀыныр ары. Ащ шлуагъэу къытыштым сыкъытегушылэ. Тикультурэхэм анахь лъаплэу ахэлъымкӀэ тызызэдэгъащӀкӀэ, зыкӀыныгъэ тазыфагу илӀэу тып-

сыем иныбжыкӀэхэм я Союз итхьаматэ иупчӀэжъэгъоу Ксения Фаресовам тызэрэщигъэгъозагъэмкӀэ, мы программэм 2013-рэ илъэсым къыщегъэжъагъэу лоф ешӀэ.

— ПшээрӀл шъхьалэу илэр студентхэм, аспирантхэм, предприниматель ныбжыкӀэхэм яшлэныгъэхэм ахагъэхон альэкӀыныр ары. Программэм къызэрэдыхэлъытагъэмкӀэ еджэным хэлажъэхэрэм дунэе зепхыныгъэхэр агъэпытэнхэ, ежъхэм проектэу ялэхэр къагъэлъэгъон, Урысыем ыкӀи нэмыкӀ къэралыгъохэм ахэр ащагъэцӀкӀэнхэ альэкӀышт. Еджаплэм анахь дэгъоу зыкъышчызыгъэлъагъохэрэр Урысыем иныбжыкӀэхэм я Союз иобщественнэ дипломат ныбжыкӀэхэм я Клуб хэхъэх, — къылуагъ Ксения Фаресовам.

Азербайджан, Абхъазым, Армением ыкӀи нэмыкӀхэм къарыкӀыгъэ ныбжыкӀэхэр «Школа публичной дипломатии» зыфилорэ лофтхьабзэм хэлэжъагъэх. Къагъэхъазырыгъэ проектхэр

сэуным фелорышлэщтэу къысщэхъу.

лофтхьабзэм ия 2-рэ мафэ хэлажъэхэрэр куп зэфэшъхьафхэу агошчыгъэх. Кавказ щыпсэурэ лъэпкӀхэм азыфагу зегурылӀоныгъэ илӀыным фелорышлэщт проектхэр къаугупшысынхэ ыкӀи къалотэнхэ пшээрӀл ялагъ. Анахь дэгъоу къыхахыгъэ проектхэм джыри нахь игъэкӀотыгъэу адлэжъэщтых ыкӀи ахэр Кавказым шагъэцӀкӀэщтых.

Дунэе фестивалым къыдыхэлъытэгъэ лофтхьабзэу «Арт-Холл» зыфилорэр мэкьюогум и 20-м Мыекъуапэ щыкӀуагъ. КъызэрыкӀыгъэхэ шӀолпыр, къызхэкӀыгъэхэ лъэпкы, щыщеджэхэрэ университетыр къызылотыкӀырэ къэгъэлъэгъонхэр ныбжыкӀэхэм къашыгъэх. Ахэм якультурэ нахь къэзыгъэнфэрэ ордэхэр, усэхэр къалуагъэх, къэшхо зэфэшъхьафхэр къашыгъэх. Абхъаз къэралыгъо университетым къыкӀыгъэ купым ябыракъ алыгъэу ялӀэпкъ къашъоу къашыгъ.

Пстэуми анахь ашлогъэшлэгъоныгъэмэ ащыщ Къалмык Республикэм къыкӀыгъэ Джиргал Овлыковам илӀэпкъ шъуашэу щыгъыгъэмрэ ордэу къылуагъэмрэ. Ежъ-ежырэу зэхъэгъуцогъэ усэхэми, баснэхэми студентхэр къяджагъэх. Фестивалым яшъыпкӀэу, агу къаделэу зызэрэфагъэхъазырыгъэр хэлшыкӀэу ныбжыкӀэхэм чанэу зыкъагъэлъэгъуагъ.

ТекӀоныгъэм ия 70-рэ илъэс фэгъэхыгъэу «ДзекӀолл кон-верт» зыфилорэ зэнэкъокъу фестивалым щыкӀуагъ. Зэо ордэхэр лофтхьабзэм къыцӀа-луагъэх. Урысыем, Къэрэщэе-Щэрджэс, Къэбэртэе-Бэлъкъар республикэхэм ыкӀи Адыгеим янароднэ артистэу Тутэ Заур, ордэуло ныбжыкӀэу Ромади Кагита, Урысыем ыкӀи Адыгеим язаслуженнэ артисткэу, Адыгэ къэралыгъо университетым искусствэхэмкӀэ и Институт икафедрэ идоцентэу Нэхэе Тэмарэ, мы институтым иэстраднэ-джазовэ отделение ипашэу, дунэе зэнэкъо-

хэр зэнэкъокъужыгъэх. Адыгеим щыпсэурэ Анна Давыдовам, джащ фэдэу тиреспубликэ щыщхэу зы ордэдыр къызэдэзылуагъэхэр Валерий Парфеновым ыкӀи Екатерина Перякина, Волгоград шӀолпырым къыкӀыгъэ купхэу «Флокс» ыкӀи «VOX» зыфилорэхэрэм текӀоныгъэр къыдахыгъ. Ахэм анэмыкӀэу анахь къахэщыгъэ ныбжыкӀэхэм дипломхэр аратыгъэх.

Фестивалым къэклогъэ студентхэм гупшысэу ашыгъэхэр, лофтхьабзэр зэрэкӀуагъэр, агу нахь къынэжыщт такыкӀхэр зэдгъашлэ тшӀоигъоу хьакӀэхэм гущылӀэгъу тафэхъугъ.

— *КъызэрэтпэгъокӀыгъэхэр, уасэу къытфашыгъэр тымыгъэшлэгъон тлӀэкӀыгъэл,* — *къытфелуатэ Абхъаз къэралыгъо университетым иапэрэ курс истуденткэу Радмила Пачупия.* — *Фестивалым ишлуагъэкӀэ бэ нэлуасэ сызыфэхъугъэр. Ныбджэгъуныгъэу зэфэтшыгъэр ыпэкӀи тазыфагу илӀынуэ сэгъугъэ.*

къум илауреатэу, ордэулоу Татьяна Савастьяновам ныбжыкӀэхэм ордэу зызэралорэм уасэ афашынуэ агъэнэфэгъагъэх. лофтхьабзэр лъэныкӀуиппӀыкӀэ зэтеутыгъагъ ыкӀи мэфитшырэ кӀуагъэ. Апэрэ мэфитлӀум жорим анахь дэгъухэр къыхихыгъэх. Аужырэ мафэм нэбгырэ 11-у къахагъэщыгъэ-

Къалмык къэралыгъо университетыр мы фестивалым мыгъэ апэрэу хэлэжъагъ. Ащ ия 2-рэ курс щеджэрэ Джиргал Овлыковам тызэрэщигъэгъозагъэмкӀэ, лофтхьабзэр дэгъоу зэрэзыхагъагъэр ыгъэшлэгъуагъ.

— *Адыгэхэр сыдигъуи хьакӀэм дэгъоу зэрэпэгъокӀыгъэхэр*

сшлэщтыгъэ, ащ бэрэ седжагъ. Ар сэри мы мафэхэм синэрылӀэгъу хъугъэ, — къытфелуатэ пшъашӀэм. — Фестивалым къэкӀуагъэхэм экӀлэми нэлуасэ сафэхъугъэ сӀоми хъушт. Ахэм якультурэ зызгъэшлагъ, къашъоу «Лезгинкэр» сэри джы къэсэшылъу. СипӀэпкъ музыкалнэ лэмэ-псымэу домбрэр язгъэлъэгъугъ, шӀоигъоныгъэ зилэхэм къегъэлуагъэ язгъэшлагъ. НыбжыкӀэхэр зэзыпхырэ фестивалым сыкъызэрэкӀуагъэмкӀэ сыкӀэгъожьырэл, къэклорэ илъэсми сызщеджэрэ университетым чӀэс студентхэр мы лофтхьабзэм хэлэжъэнхэу сэгугъэ.

Ингуш Республикэм къыкӀыгъэ Тимур Безиевым игушылэ къыхигъэщыгъэр волонтерхэм чанэу лоф зэрашлагъэр ары. Анахьэу зыфэрэзэр Адыгэ къэралыгъо университетым истуденткэу Любовь Глазкин ары.

— *БлэкӀыгъэ илъэсым сызыхэлэжъэгъэ фестивалым нэлуасэ сызыфэхъугъагъэхэм мы мафэхэм сигуапэу джыри салуклагъ, — ело ащ. — Мыщ фэдэ лофтхьабзэхэм шлогъэшхо кьатэу къысщэхъу, сыда*

плэмэ ныбжыкӀэхэр зэрэшлэнхэм, зэгъусэхэу проектхэр агъэхъазырынхэм фелорышлэх. Ащ къыкӀэлъыкӀоу зыкӀыныгъэрэ ныбджэгъуныгъэрэ ахэм азыфагу къенэ.

ГЪОНЭЖЫКЪО
Сэтэнай.

Сурэтхэр А. Гусевымрэ А. лъшынэмрэ тырахыгъэх.

ИЭНЭ ХЪУРАЕР

Зэгъэзэфэныгъэ-зэдэштэныгъэу щыцкIэ-псэукIэм, ежъ цIыф лъэпкыым ыкIи нэбгырэ пэпчъ хэлым бэкIэ тигъашIэ изэтетыгъи, тидунай идэгъугъэ-дэхагъи зэралытыгъэр нафэ. А зэкIэмкIэ узыухъумэу, лъэпсэ инэу культурэр гъэпсыгъэ, ащкIэ шIэныгъэ-гъэсэныгъэ икъу пIэкIэлъыныр узыгъэпытэу, уапэкIэ узыгъаплъэу ыкIи улъызыгъэкIуатэу зэрэщытыр шъэфэн.

ИофшIэгъа кIэм тегушчыIагъэх

Джары культурологиер лэжыгъэн, зэгъэшIэгъэн ыкIи цIыфым пэблагъэ шыгъэн зыкыфаер. ЕтIани анахъэу джырэ мафэхэм гъэсэныгъэ системэм зэблэуныгъэу хэхъухъэхэрэм къапкырыкIын ылъэкIыштым узегупшысэкIэ, хэтрэ гъэсагъи фэшIэщымкIэ къоганэ зыфимышIыжмэ зэрэнахъ тэрэзыр пшIошъ мэхъу. ОбществэмкIэ гъомылэшIу хъушт культурэ шIэныгъэхэр лъэшэу зэрэтифэныкыуагъэхэм уеджэнджэшырэп. Ар ашъхъэкIэ зэхашIалэу шIэныгъэлэжхэм, социологхэм, культурологхэм ягупшысэ зэгъэзэфагъэхэр культурологиемкIэ ятыгъэхэм къащыралотыкIых.

Мэкьюогум и 16-м, 2015-рэ илъэсым гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтэу Т. КIэрашэм ыцIэ зыхъырым **социологии шIэныгъэхэмкIэ докторэу, профессорэу Хьагъур Айтэч Аюбэ ыкIом** «Культурология» зыфилорэ учебникэу кыдигъэкIыгъэм зыщытегушчыIэгъэхэ Iэнэ хъурае щызэхашIэгъагъ. Ащ авторым акъылэгъу-гупшысэгъу фэхъун зылъэкIышт шIэныгъэлэжхэу Краснодар краим, Адыгэ къэралыгъо университетым, Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым къарыкIыгъэхэр, Адыгэ шIэныгъэ институтым илофшIэхэр хэлэжъагъэх.

Иофтхъабзэр шIуфэс гушылэ-кIэ кызылэуиыгъ ыкIи зэрищагъ гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтым идиректорэу, филологии шIэныгъэхэмкIэ докторэу, профес-

сорэу **Бырсыр Батырбий**. ЗытегушчыIэгъэхэ ИофшIагъэр тичыплэгъоу Хьагъур Айтэч илъэсыбэрэ Иоф зыдишIагъэу, культурэм итарихъ кызышIотыкIыгъэу, ащ епхыгъэ Иофыгъохэр зыщызэшIохыгъэу зэрэщытыр кыIуагъ. Хьагъур Айтэч зэрэшIэныгъэлэжъ-гупшысэкIо иныр бэшIагъэу илофшIагъэхэм кызыраушыхъатыгъэр, джыри непэ «Культурология» зыфилорэ тхылъэу «учебниккIэ» зэджагъэр цыхъэ кытфишIэу тапашъхъэ кызыэрэрилъхъагъэр, ащкIэ хэти ишIошI кырылотыкIын амал зэрилэр Батырбий кыIуагъ.

Гушылэр ежъ авторым пстэуми апэу ыштагъ. Тхылъыр ытхыныр кызыхэкIыгъэр, гъэсэныгъэм исистемэ зэхъокIыныгъэу хэхъухъэхэрэм ар зэрэпхыгъэр кыIуагъ. Учебникэу «Культурологиер» античностым кыщещежъэу Урысыем ииджырэ щылакIэлэ кIэкIыжъэу кызыIуатэу зэрэгъэпсыгъэм аналэ

тыраригъэдзагъ. ИофшIагъэм охътэ шIуклае зэрэтыригъэкIодагъэм, упчIэн-ушэтынэу цIыфхэм адишIыгъэхэм мыщ фэдэ егъэджен Iэпылэгъур ыгъэхъазырынымкIэ яшIуагъэ кызыэрэкIуагъэм, ау агу илъ дэдэр кырамыгъэкIурэм фэдэу, нахъыбэм кызыэрамыIорэми ягугъу кышIыгъ. Культурологием щыIэныгъэм чыплэшхо зэрэщырилэр, зызыгошчырэ кIочIэ лъэш зэрэхэлъыр, ахэр пшымыгъупшэу, зэкIэ епхыгъэ шIэныгъэр бгъэфедзэ, щыIэныгъэр бгъэшIун зэрэплъэкIыштыр Хьагъур Айтэч ипсалъэ кыыхигъэщыгъ. Жыым, псым, тыгъэм афэдэу культурэ шэпхъэ-хабзэхэм къэралыгъом илъ политикэ хабзэри, щыIэкIэ-псэукIэри, акъыл-лэжыгъэри, цIыфхэм ялорышIэгъэ гу къэбзагъи зэралытыгъэр кыIуагъ. ЕжыркIэ анахъ мэхъанэ зилэр хэтрэ цIыфи шъхъэуасэ фэозгъэшIырэ байныгъэхэр арэу зэрэщытыр кIигъэтхыгъ. Тхы-

лым пхырыкIырэ гупшысэ шъхъалэхэм узIэпышэу ягугъу кышIыгъ, хэгъэгъу зэфышчытыкIэхэр, нэмыкIэхэр, ахэр кызыхэкIыхэрэр, зэпхыгъэхэр кырылотыкIыгъ. Непэ Iэнэ хъураем хэти ишIошI шъхъэихыгъэу, анахъэу щыкIагъэу тхылъым хильагъорэр кышIиомэ, авторым (ежъ) кызыэрэшъхъапэщтыр кыIуагъ.

Бырсыр Батырбий Iэнэ хъураер лыгъэкIуатэзэ, зэпхыплэхэр ащ джыри кыфишIыгъ. «Культурологиер» зыфилоу Айтэч ытхыгъэр шIэныгъэ ИофшIэгъэ икъоу, культурэм, тарихым илофыгъохэм языхтэт зышIэмэ зышIоигъохэмкIэ Iэпылэгъу ин хъунэу ылытагъ. Хьагъур Айтэч илофшIагъэ пэпчъ ренэу зы кIэ горэ хэбгъуатэу, зы лъэныкыуакIэ кыпфызэлэуиыгъ зэрэгъэпсыгъэр дэгъугъэу фильэгъугъ. ЫшIэрэм ылапсэ куоу лъыIэсэу, пкырылпыр кыыригъэлъэгъукIэу тхэн-гупшысэн амалышхо зэрэлэкIэлъыр кIигъэтхыгъ. Бзэ гурылогъошIу, бзэ къабзэ зэрэлупыр кыIуагъ.

Iэнэ хъураем хэлэжъагъ ыкIи кышыгушчылагъ филологии шIэныгъэхэмкIэ докторэу, Кубанскэ аграрнэ университетым ипрофессорэу **Полина Волковар**. Хьагъур Айтэч ИофшIэгъэ ин зэритхыгъэмкIэ кыфэгъушIуагъ, ау мыр, ухэтми, еджэгъошIу кызыэрэпфэмыхъуштыр, ежым студентхэм Иоф зэрадишIэрэм кыыхэкIэу, тхылъым

къопэ къэралыгъо технологическэ университетым ипрофессорэу, культурологиемкIэ докторэу **Сихъу Аминэт**. Мыщ фэдэ зэлукIэм кызыэрэрагъэ-блэгъагъэу ыкIи авторым итхылъ кызыэрэритыгъэмкIэ «тхъашъуегъэпсэу» арилуагъ. «Учебникым» нахъэу мы ИофшIагъэм **«научнэ эссе»** зыфилорэ цIэр епэсыгъэу зэрилытэрэр кыIуагъ. Тхылъыр шъхъэ 11-у зэрэзэхэтыр, шъхъэ пэпчъ зы тарихъ охътэ культурэ пычыгъо кызыэлэуиыгъ зэрэгъэпсыгъэр, ахэм ауж гушылэ зэфэхысыжхэр кызыэриклэхэрэм къащыуцугъ, а гушылэхэр ежъ шъхъэм хэтэу кызыгъэнхэр игъоу ылыгъугъ. Студентхэм апаеу пIон дэдэу мы ИофшIагъэр зэрэщымытыр, гупшысэ куубэу зэрэзэхэлпыр, аспирантхэм ыкIи шIэныгъэлэжхэм тхылъыр нахъ афэгъэзагъэу ылытагъ. Ау бзэу зэрэтхыгъэм, кэлотэкIэ зэкIэ-лэпыкIуакIэм, шIэныгъэ лъапсэу тхылъым иIэм агъэразэу зэрэджагъэр кыIуагъ, авторым тапэкIи гъэхъагъэхэр ышIынэу фэльэлэуагъ.

ЗэлукIэм кышыгушчылагъэх гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтым ипащэ игуадзэу, тарихъ шIэныгъэхэмкIэ докторэу, профессорэу **Пэнэшъу Аскэр**, философии шIэныгъэхэмкIэ докторэу, процессорэу **Ханэхъу Руслъан**, тарихъ шIэныгъэхэмкIэ кандидатэу, доцентэу **Наталья Де-**

Учебникэу «Культурологиер» античностым кыщещежъэу Урысыем ииджырэ щылакIэлэ кIэкIыжъэу кызыIуатэу зэрэгъэпсыгъэм кызыэрэуиыгъэхэм аналэ авторым тыраригъэдзагъ.

дэт хъугъэ-шIагъэхэр уахътэу зышIагъэхэр шъхъэм псын-кIэу зэрэримыубытэхэрэр кыIуагъ, ау мы тхылъым еджэрэм, акъылыгъэ ыкIи цIыфыгъэ хабзэ хыгъотэн, ар кыфэнэн ылъэкIынэу, шъошэ дэгъуи, купкIи зилэу ылытагъ.

Гушылэр лыгъэкIотагъ Мые-

нисовар, нэмыкIэхэри. Хьагъур Айтэч илофшIагъэ осэшIу зэрэфашIырэр пстэуми кIагъэтхыгъ. Ащ готэу, тхылъым хэгъэхъагъэмэ игъоу альэгъур лэныкыгъэхэми, гушылэм пае, «Этнокультура» ылоу шъхъэ хэгъэхъэгъэныр, ащ тхылъым имэхъанэ нахъ кызыэриIэтыштыр, нэмыкI гупшысэхэр кышIауагъэх.

Ежъ авторым а зэкIэми ялытыгъэу иеплэыкIэ кIэкIэу кыIуагъ.

ТхылъыкIэу «Культурология» зыфилоу Хьагъур Айтэч кыдыгъэкIыгъэм фэгъэхыгъэ зэхэгъушылэгъур гупшысэ хэлъэу, уигъэразэу кIуагъэ. Iэнэ хъураем хэлэжъагъэхэм тхылъым темэ инэу кышIотыкIыгъэр шIуагъэ хэлъэу гъэфедэгъэныр игъоу альэгъугъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сурэтхэр Iэшъынэ Аслъан тырихыгъэх.

ЦУЕКЪО ЮНЫС ЫНЫБЖЪ ИЛЪЭС 75-рэ МЭХЪУ

рунэ ыкхор зытшэрэр бэшлагъэ. Литературнэ произведенихэм язэхэфынкIэ Iофшлагъэу силэхэм я 90-рэ илъэсхэм нэлъуасэ афэхъугъэ тхэкIо цIэрыIоу Цуекъо Юныс зыкызыэрэсфигъэзагъэр сэркIэ ошIэ-дэмышIэу хъугъагъэ.

Джаш кыщегъэжъагъэу библиотекэхэм ащызэхашэрэ научнэ Iофтхьабзэхэм тахэлъагъэ хъуми, ти Мыекхопэ гупсэ иурамхэм тащызэлукIэми тхылъэу кыдэкIыгъэм е кы-хаутынэу агъэхъабырэм татегушылэныр хабзэ тфэхъугъагъэ. Зичэзыу тхылъ кызыдэкIыкIэ тилитературоведческэ зэлхыныгы нахь пэгъэщыгъэ. Тиныбджэгъу юбилей кызыщыблагъэрэм щилэныгъэ, творческэ гъогу гъэшIэгъонэу кыкIугъэм тыккытегушылэнэу итхъухъагъэ.

Цуекъо Юныс Хъарунэ ыкхор 1940-рэ илъэсхэм бэздзогъум и 27-м Теуцожь районимкIэ къуаджэу Хьалъэкъуае кыщы-хъугъэ. 1962-рэ илъэсхэм адыгэ клэлэегъэджэ училищыр кы-ухыгъэ. ЕтIанэ клэлэцIыкIу унэм клэлэпIоу, еджапIэм клэлэегъаджэу ащылэжъагъэ. Дзэм къу-лыкъу щихыи кызыгъэзэжъым, слесарэу Iоф ышIагъ, Мыекхуапэ исэнэхъат-техническэ училищэу N 17-м икомсомол органи-зацияе исекретарыгъ. 1975-рэ илъэсхэм Ростов дэт къэралыгъо университетым журналистикэмкIэ ифакультет кыухыгъэ. 1970-рэ илъэсхэм кыщегъэжъагъэу Ю.Хь. Цуякхор хэку гъэзетэу «Социалистическэ Адыгеим» исобкорэу, культурэмкIэ иотдел ипашэу, хэку радиокомитетым общественнэ-политикэ къэтын-хэмкIэ иредакторэу, журналэу «Зэкхъошныгъэм», ыужыIокIэ клэлэцIыкIу журналэу «Жьогъобы-ным» яредактор шъхьалэу Iоф ышIагъ.

Цуекъо Юныс усэхэр ытхэу зыригъэжъагъэр гурыт еджапIэм чIэсызэ ары. Ащ иусэхэу «Гумэкл», «Нэпх Iэпылэгъу», «Щхы-рэ планетэр», «Ныбджэгъум факIо», «Джэныкхы пашъхэм», «Щылычы джан» зыфилохэрэр ыкIи нэмыкIхэр ным, икыуаджэ, иклэлэегъаджэхэм афигъэхы-гъэх. Я 60-рэ илъэсхэм агузэ-гухэм Цуекъо Юныс иапэрэ рассказхэр кыыхаутэу аублагъ. Адыгэ тхэкIо цIэрыIоу икыэлэ-мыпэ новеллэ, рассказ, очерк, эссе, статья пшIы пчъагъэ, по-весть, роман заулэ кыпыныкIыгъэ. Адыгэ тхылъеджэхэм ямыза-къоу, урысые тхылъеджэхэри щыгъуазэх тхэкIо Iэлэласэм ро-манхэу «Гъучы Тыгъужым ита-урыхъ», «Щэмыохъу», «Унэ пльыжъ» зыфилохэрэр, уры-

сыбзэкIэ кыдэкIыгъэ романэу «Кавказская диалогия» зыфи-лорэр зэритхыгъэхэм. Джыри ныбжыкIэзэ СССР-м итхакIо-хэм я Союз ар аштэгъагъ; Урысыем итхакIохэм я Союзрэ «Роман-гъэзетымрэ» ялитера-турнэ премиеу «Образ» зы-филохэм илауреат; Адыгэ Рес-публикэм и Къэралыгъо пре-мие илауреат; Адыгэ Республи-кэм инароднэ тхакIу; шIэны-гъэхэмкIэ Дунэе Адыгэ Акаде-мием ипочетнэ член.

1978-рэ илъэсхэм Цуекъо Юныс кыдыгъэкIыгъэ повестэу «Хымэ лъуз» зыфилохэм кри-тихэм аналэ кытырадзагъ ыкIи бэу кыраIоIагъ. ШIум, ем, шулъэгъум, джэгъогъуны-гъэм, гукIэгъум, гугъуемылы-ныгъэм яIофыгъохэм адакIоу, тильэхъанкIэ зигъо дэдэу щыт Iофыгъори — цIыфилэм зэщи-мыгъэкхъогъэ чIыопс дахэр, ты-къэзыуцухъэрэ дунаир зыте-тым тетэу кызытэгъээнэжъы-гъэным иIофыгъуи авторым ащ кыщелэты. А Iофыгъохэр джы-ри зэшIомыхыгъэхэу тапашъхэ непи зэритыр къэлэгъэн фаеу сэлъытэ. Сыда Iомэ непи мээ-хэр, псэушъхэ лъэпкъ псаухэр дунаим текIодыкIых, хыкхумэ-хэмрэ псыхъохэмрэ егъукIых. Цуекъо Юныс иповесть кы-щилэтырэ Iофыгъохэм тинепэрэ мафи уащырихыIлэн ылъэ-кIышт. Адыгеим ичIыопс зэрэ-баим, зэрэдэхэ дэдэм ямылты-гыгъэу, адыгэ тхакIохэм ятхы-гъэхэм тыкъэзыуцухъэрэ дунаим икыэхъумэн епхыгъэ темэр къа-щалэтыхэрэп Iоми хъушт.

Повестым игерой шъхьалэу ЛпыцIэкхъо Орзэмэс ятэшэу Мэххуд бэзджэшIагъэ зери-хъэу реубытылIашъ, хьапс ты-рарегъалъхэ. Повестым уеджэ-зэ, «Орзэмэс ащ фэдэу шъхэ-ихыгъэу ятэшым пэмыуцужымэ, цIыфхэр щытэу ар ымыушъхьа-кIумэ хъуштгъагъэба?» зыфэ-пIощт гупшысэхэр пшъхэ къе-таджэх. Ары, Мэххуд гукIэ-гъунчъэ-къэрарынчъэу, ифедэ нэмыкI лымыхъурэ цIыфэу та-пашъхэ къеуцо. Ары, Орзэмэс зыфэгъэзагъэр Iофышху. Бэ-зджашIэр ыгъэпщынэныр мээпэс ныбжыкIэм ипшъэрылъ шып-кхэу щыт. Адэ бэзджашIэр уятэ-шэу кычIэкIымэ? Ным ыуж Орзэмэс нахь IахыIлэу блэгъэу илэр Мэххудэба? Адыгэмэ зэ-

ралоу, «IахыIлэу пфэхъуштыр ор-орэу кыхъэпхырэп. Ар Тхьэ Iофэу щыт». Адэ ятэ ихьатыр нэмыIэм, нэмыкI хэкIыпIэ ге-рой шъхьалэу лыхъугъэмэ на-хышIугъэба? Ахъэ Iомэ, зы-ми емыблэрэ, мэзым хэс псэ-ушъхэхэр, зэкIэ ащ кыщы-кIыхэрэр лъэпсэкIодэу зыгъэ-кIодыным фэхъазыр ятэшыр IофшIапIэм IуигъэкIыгъагъэмэ адэ икыуштгъагъэба? Ау Ор-зэмэс нэмыкIу мээкIо, автор-ми ащ дырегъаштэкIэ енэгъа-гъо. Ар бгъэшIэгъонэуи щытэп. Сыда Iомэ повестыр зыщат-хыгъэ илъэсхэм общественнэ Iофхэр цIыфым ышъхэ Iофхэм апшъэ ашIыштыгъэх. Сталиным илъэхъан агъэфедэщтыгъэ ха-бзэхэм — «Тым ихэуконыгъэ-кIэ кхор пщынэнэу щытэп» зы-фалорэ хабзэхэм атетэу а лъэ-хъаным киноми, литературэми ягеройхэр зекIощтыгъэх. «Со-циализмэм иидеихэм» апаекIэ ахэм унэгъо кIоцIым илъ хабзэ-хэр, IахыIлныгъэ зэфышты-кIэхэр цагъэзыещтыгъэх. Адэ ащ фэдэу тызэрэзекIуагъэм пая шулуа непэ тлъапсэ тшIокIоди, зэрэцIыфлэпкъэу ыгъэлъэлэрэ шIуагъэхэми тазыкIыхэныгъэр?

Орзэмэсрэ ащ янэшэу Шъэуае-рэ азыфагу дэлъ конфликтыр нэмыкI шIыкIэ шъыпкъэкIэ кы-зэлухыгъэ мэхъу. Ахэр шъхэ-

ихыгъэу повестым щызэпэу-цужъхэу тлъэгъурэп. ЦIыфхэр щыт зыхъукIэ Орзэмэсрэ Шъэ-уаерэ рэхъатэу зэдэгущылэх, зэдэсэмэркъэу, язэфышты-кIэхэм мыхъун ахэмыл фэд. Зэгъо дэдэрэ гушылэкIэ зэфель-хэми, тIумэ яз исэмэркъэукIэ ягузэгъабгъэ хегъэкIокIэжы. Щылэныгъэм мыхэм еплъыкIэу фыряIэр зэрэзэпэшIуекIорэр кызыщылъагъорэр яздеаохэр ары. ГъогъуитIо нылэп ахэм язэмызэгъыныгъэ ышъхэ кы-хыгъэ зыхъурэр. Шъэуае гъунэ-гъу къуаджэм дэс пшъашъэм емыпэсыгъэхэр зыреуалIэм, Орзэмэс кыгъэгубжи, бзыль-фыгъэр ыпашъхэ кыщиушъхьа-кIумэ зэрэфимыдэщтыр, езоопэн зэрилъэкIыштыр гуригъэлэгъагъ. Мыдрэр гугъу фемылIыхэу, «щылаклэр зыфэдэр джыри пшIэ-рэп» рилуи тегушыIыкIыгъагъ. ЯтIонэрэу герой шъхьалэр янэ-шым зышIонагъэр къуалъхэ ыштэн фаеу мэзым кызышты-релор ары. Шъэуае шъхэфэшIоу зэрэщытыр, илыгъэу мылкъум зэрэдиыхыхэрэр Орзэмэс ыгу темыфэми, янэ ыгу хигъэкIы-ным тещыныхъэзэ, ным ихъа-тыркIэ янэш шIомыкIоды шIои-гъу. Шъэуае цIыф нэпэнчъ, ежъ ифедэ кыххэкIынэу ерэшIи, зыми еплэщтэп. Шъэуае псэ-ушъхэхэр ыукIызэ, ежъ фэ-

дэу ахэми псэ зэралэм емы-гупшысахэу иджыбэ еушъэ.

Орзэмэс игъунэгъу бзыльфы-гъэу Хъаные иобраз гуфэбэны-гъэшхо хэлъэу повестым лъэ-ныкхы пстэумкIи игъэкIотыгъэу кыщытыгъэ хъугъэ. Лирическэ лъэныкъомкIи анахъэу уналэ зытырыуигъадзэрэр а образыр ары. Зыгу зэфакIохэрэм яна-сып гъогу мыпсынIэм, загъо-рэ ахэр мэлъэпаохэми, икIэ-ухым зэкIэри дэгъоу зэлэфэ. Хъаные джыри еджапIэм чIэ-сызэ запискэхэр кыфязыгъэ-хыштыгъэ Сэтэнаекхъо Шъэуае ыгу хэпкIэгъагъ, гуфэбэныгъэу фишылгъэр мыкIуасэу бэрэ кы-зыдырихъакIыгъэ. Агъэдели зыда-гъэкIогъэ Хьоткхъо Мэдин шъуз иIэу кызычIэкIым, ышъхэ щигъэзыежыгъэ. Ащ джыри игу-гъэплэ IэшIухэр Шъэуае рипхы-зэ, адрэми теубытагъэ фэмы-шIызэ, иныбжыкIэгъум техни-кумым зыщыдэдэжъыгъэ Изо-ликэу сурэтшIыгъэр къэзыты-гъагъэм повестым икIэух Хъа-ные шыIокIэжы, янасып зэхэлъ хуным игугъаплэ авторым кы-тетэ. Сэтэнаекхъо Шъэуае апэ-рэмкIэ Хъаные ыгу рыхышты-гъэ. Ау ышыпхъухэм ар кыра-гъэщэнэу кыфамыдэзэ, ыгу цыкIу-цыкIуэзэ учылыжыгъэ фэдэу кыппцэхъуми, нэмыкI псэлыхъо бзыльфыгъэм кы-фыкхъокIы къэс шулъэгъур ыгу кыщыдэежы. Ау зытыриуы-тэщтыр кыфыхэмыхызэ, рай-пищекомбинатым ибухгалтер шъхьалэ ыпхъоу Нурзанэ дахэ дехыхы. Пшъашъэр ащ кы-фэмыеу, нэмыкIым гу фишыл-гъахэу ятэ кытырегъанэшъ, Шъэуае псэогу кыфэхъу. Ау шу ымылэгъурэм кIыгъун ымылэкIэу ышъхэ щегъэзы-ежы, Сэтэнаекхъомэ яунагъо къекIыжы. ЛпыцIэкхъо Орзэ-мэсрэ Тыжынырэ янасыпи зэу зэпыуцорэп. Гурыт еджапIэм чIэсхэзэ ахэм гуфэбэныгъэу зэфашылгъэр Тыжыны Мыекхуа-пэ кызащэжъкIэ укыуагъэ мэ-хъу. Сабый кыпыфэн ымы-лэкIэу альгытэзэ, унагъоу зэ-рыхъагъэм пшъашъэр къетIуп-щыжы. Уахътэ тешIагъэу Къур-гъохъаблэ ныбжыкIитIур зы-щызэлукIэхэкIэ, агу илъым ышъхэ кырахышъ, зэшъхэ-гъусэ зэфэхъух. Повестым хэт ныбжыкIэ пстэуми шулъэгъур агу кыщэушми, язэхашIэхэр загъорэ зэтемыфэу кыххэкIы. Геройхэм агу ихыкIырэр бэ. Ушэтынхэр зэпызычышъухэ-рэр, зышулъэгъу фэшъыпкъэ-хэр ахэм ахэтых (Орзэмэс-рэ Тыжынырэ).

ХЪОКIО Фатим.

Филологии шIэныгъэхэмкIэ доктор, профессор.

(Джыри кыкIэлъыкIощт).

Цуекъо Юныс Чэчэным итхакIохэм язIукIэ хэлэ-жъагъэхэм ахэт.

Адыгэхэм ян

**Къуекъо Налбий ирассказэу «Абдзахэм ян» зыфи-
Иорэм тхылъеджэм ыпашъхьэ адыгэ бзыльфыгъэ
лъэшым иобраз кырегъэуцо. Гум хэмытхысхан
ыльэкхырэп зильфыгыбылэрэ зишъхьэгъусэрэ яхьа-
дэ шъхьарыхьэгъэ ным игушылэхэмрэ изекхыакхэрэ.**

Лъэпкъ шэжыыр, шүлгъэгуыр, шъыпкъагъэр, пытагъэр — мы зэпстэури тхаклом бзыльфыгъэ образым хельхьэ. Ащ ихьатыр-кхэ гум имыкхыжырэ адыгэ бзыльфыгъэу абдзахэмэ янэ тилитературэ кыхэнэгъ.

Литературэ шылэныгъэм икхэн ыкхэ ащ образэу кышчытыгъэхэм альапсэ тищылэ-ныгъэ кышхьэ. Абдзахэмэ яни адыгэ тарихым кызырэхэ-хыгъэм уеджэнджэшыжынэу цытэп. Уджыху Марыет игугу кызыпшырэм, Къуекъо Налбий ирассказ угу кымыгъэ-кхын, ащ хэт бзыльфыгъэ лъэ-шым фэмыгъэдэн плэкхырэп. Ары шъуапашъхьэ кытлхьэрэ тхыгъэу Урысыем изаслуженнэ актрисэ тыкхызыщытегушылэрэм цлэ шъхьаф зыкхыфэтыуыгъэр. Шъхьащэ фэшъуш Уджыху Марыет! Ар адыгэхэм ян!

Уджыху Марыет 1955-рэ ильэсым къуаджэу Джэджэ-хьаблэ кышхыгъэ. 1972-м гу-

рыт еджаплэр кыуухыгъ. Ицхы-кхыгъом кышхьэгъагъэу бале-ринэ, оредыло цлэрыло хъунэу фээгъэ адыгэ пшэшъэ ныб-жыкхэр театрэм, оредым, кине-матографиэм я Институтэу Ле-нинград дэтым зэу иялхонэрэ курс члэхьэ. Насыпыгъэ кы-дыя ар, хьауми еж пшэшъэ ныбжыкхэм сэнатушыгъэ инэу кыгъэлъэгъуагъэм ихьатыра? А упчлэм иджэуап Марыет кыт-фызэлхыгъэ:

— Сятэ дзэкхылыгъ, капита-ныгъ. Ау ар пэрыоху кыфэ-хъуштыгъэп сурэтхэр ышлын-мкхэ, дунаим дахэу хэльыр ыльэ-гушъунымкхэ. Ащ лъым хэтэу кысхылъхьэгъэнкхэ хъун иску-ствэм шүлгъэгуо фэсхыгъэр. Ренэу оредхэр кысхылоу, кысхы-шъоу, еджаплэм зэхичэрэ лоф-тхьабзэхэм сахэлажъэу цытыгъ. Ар лъэшэу кысфэфедэжыгъ.

Институтыр кызыриухыгъэм тетэу Марыет Адыгэ Лъэпкъ театрэм ишылэныгъэ репхы.

— Ильэс 39-рэ хъугъэ теат-рэм лоф зышхышлэрэр. Зыхьэ Зауррэ Мэлэичэтрэ ситеатраль-нэ гогу адезгъэжыгъагъ. Апэ-рэ ролэу кьэсхыгъагъэхэрэ джынэс сшыгъупшэхэрэп: ахэр Нэфсэтрэ («Насыпым игъогу») Сурэрэ («Шахьомрэ пшэшъэ

пагэмрэ») ярольхэр ары. Непэ кызынэсыгъэми театрэм фэс-шыгъэ шүлгъэгуыр кхосагъэп, — кылуатэ актрисэм.

Марыет Урысыем изаслужен-нэ актрис, тиреспубликэ ина-роднэ актрис, «Адыгэ Респу-бликам и Шыгъузежъ» зыфило-рэ медалыр кыфагъэшъошагъ. Ахэр кьэралыгъо тыных. А тын-хэм лъэпкъ шүлгъэгуи аголь. Сыда ар кызыхэкхыгъэр?

— 1985-рэ ильэсым Шам тыкхыгъагъ. Лышъхьэхэри тигу-сагъэх, актерхэмкхэ дэхэклаеу тызэхэтыгъ, — ело Марыет. — Ау кызырэхъуогъэ тилъэпкъэ-гъухэм апащъхьэ сэ сыкхыш-гышылэнэу кысфэагъэшъошагъ. Лъэпкъым тарихъ гъогуо кы-кхыгъэр, оредыжъэу, тхыдэу зы-хылъхьагъэхэр кьэзыфэсхыла-тэм, нэпс зэпымыужыыр анэ-хэм кыачъэщыгъ.

Лъэпкъ шэжыыр кьэбгъэу-шыныр, адыгэ цыфэу ыльа-псэ кхэрычыгъэ хъугъэм ынэп-хэр кьэкхыфэ ыгу унэсыныр кызыдэхъурэр мэкхэ дэд. Ары Марыет, тишхышхыкхэ, лъэшы зышхышхы. Къуекъо Налбий ирассказэу «Абдзахэм ян» зы-фило-рэ кьеджэ зыхъукхэ, шъхьацышъор кыгъэтэджэу, пкхынэ-лынэу уилэр зэкхэ гу-

мэкхэ-гупшысэм зэлхыуытэу, ным кхэхэкхыгъэ хьазабыр зэ-хыуигъашлэу гушылэ хьылъэ, гу-шылэ щэчыгъуагъэр кыплъе-гъэлэсых. Уджыху Марыет адыгэ жэбзэ зэгъэфэгъэ дахэ-лүл, кьэгушылэ хъумэ гур ыгъат-хъэу, зэхэгуфхыкхыгъэу, убзэ идэхэагъэ уригъэпагъэу, гушхо-ныгъэ кыпхельхьэ. Лъэпкъ те-атрам шылэжъэрэ артист ныб-жыкхыкхэри адыгабзэмкхэ зы-гъэсагъэхэр, зыпсыхьагъэхэр Марыет ары. Марыет Беданэ-кхэхэм яныс. Кошбайрэ Нарт-рэ зыцлэхэ ишъаохэр еплух. Ахэм афэшъхьаф сабыххэри адыгэхэм янэ илэх. Зигугу кьэтшхырэ 2004-рэ ильэсым Марыет зэхичэгъэ кхэлэцхыкхы театральнэ купэу «Цыгыжхы» зыфило-рэ ары.

— Гукъау нахъ мышлэми, не-пэ урысыбзэр «моднэ» ашхы-гъэш, адыгэхэр рэгущылэх. Ау кьагурыло-рэп уилъэпкъыбзэ о-умыгъэбаеу, умыгъашлэмэ, ар зымы зэрымшлэщтыр. Сэ зэ-рэлъэкхэу адыгабзэр, адыгэ лъэпкъыр кыткхыгъэхэрэмэ шлү ясэгъэлъэгъу. Хэти ыльэ-кхышхыкхэ ильэпкъ фэлэжъэн-фае. Сэ силъэпкъ зы такхык-кхэ сыгу икхырэп. Тыдэ кыкхыла-гъэми ащ ищыгъу сэлүатэ, — ело Марыет.

Артисткэм итворчествэ те-атрэкхэ кьэуцурэп, ащ ильэ-сыбэ хъугъэу Адыгэ Респу-бликэм и Кьэралыгъо телера-диокомпание лоф дешлэ, нарт эпосым, адыгабзэм, хышъэм, культурэм афэгъэхьыгъэ кьэ-тынхэм адэлажъэ. Театральнэ искусствэм иакадемиеу Москва дэтым икхытамэу Мыекхыуапэ кышхызылаухыгъагъэм иеджакло-

хэр Марыет адыгабзэр лэпэ-лэсэныгъэ хэлъэу сценэм зэрэ-щыбгъэфедэщтым фигъэсагъэх. Адыгэ кьэралыгъо университе-тым ильэпкъ факультет ыкхэ искусствэхэм яколледжэу Тхьа-бысымэ Умарэ ыцлэкхэ щытым якхэлэеджакхэхэм бзэмкхэ лоф адешлэ. Ащ зэхигъэуцогъэ те-атрализованнэ музыкальнэ-ли-тературнэ программэу «Си Адыгабз» зыфило-рэ 2008-рэ ильэсым Тьркуем икхэлэ 18-мэ кьацагъэлъэгъуагъ. Ичыгу, ильэпкъ, ыбзэ шүлгъэгуныгъэ гъунэнчъэу афырилэр, зэрафэ-шъыпкъэр, псэемыблэжъэу зэ-рафэлажъэрэп игушылэхэми, изекхыакхэ нафэ кыпфашы. Ильэпкъ шүлгъэгуо Марыет фишылгъэм ыльапси шъхьэи-хыгъэу кытфхырилхыкхыгъэ:

— Сэ адыгэ пшысэхэм, адыгэ оредхэм сакхыхэхъухьагъ, Адыф иобразкхэ, лъэпкъым илхыужъхэм ящысэкхэ саплугъ. Сысабыеу сянэшыпхъум дэжъ гъолыжъагло сыхыжъэу бэрэ кыхэхышхыгъэ. Ащ игъунэгъу-гъэх нарт кьэбарлуатэхэу Цэй Амзанрэ Кьэлэхъанрэ. Ахэм кьалүатэщыгъэ тхыдэхэм, зом зышъхьэгъусэхэр хэкхлэдгъэ шъу-забэхэм ягъыбзэхэм, тыбзэ илэшлугъэ сагъэшлэгъ, силъэпкъ шлү сагъэлъэгъу.

Непэрэ ныбжыкхыкхэхэм ящы-лакхэ, ягукъанэхэми Марыет ащыгуауаз, зыдыригъашти кы-рымыгъэкхы шыл. Бзыльфы-гъэм фитыныгъэшхохэр илэ зэ-рэхъугъэм ар агъэгъушхо, ау унагъом лофшлэныр пэпшыныр кыыригъэкхырэп. Хэти ильэпкъ шлү ыльэгъуным, ар кыуухъу-мэным кыфэджэ. Ащкхэ тэри опсэу етэлэ Адыгэхэм янэ!

СИХЪУ Султан.

Тикхалэхэм Краснодар къагъэкхлэрэкхэ

**Непэ зигугу кьэтшхымэ, тигъзет еджэхэрэр нэ-
луасэ зыфэтшхымэ тхышхыгъор тигъунэгъу краим
игупчэу Краснодар ильэс пчъагъэ хъугъэу шыпсэу-
рэ, шылэжъэрэ псэолъэшлэу, Урысые Федерацием,
Кубань, Адыгэ Республикэм язаслуженнэ псэолъэ-
шлэу, экономикэ шлэныгъэхэмкхэ кандидатэу, Крас-
нодар икхэлэ Думэ идепутатэу, МПМК-у «Красно-
дарская-1» зыфило-рэ ипащэу Нэхэе Аслъан.**

Аслъан Пэнэжыкхыуае икхэ-лэплугъ. Пшызэ мэкхумэщ ин-ститутыр 1979-рэ ильэсым дип-лом плыжыкхэ кыуухыгъ. Крас-нодар гъэкхлэрэкхлэгъэнымкхэ, хэхьоныгъэшлэхэр егъэшхыгъэн-хэмкхэ лофшлэгъэшхохэр илэх. Кьэлэдэсхэми зэлъашлэу, цы-хьэ кыфашлэу, ежыри афэ-шъыпкъэу щыт.

Аслъан ятэу Нэхэе Юсыф 1960-рэ ильэсхэм Адыгэ шъо-лпырым дэгъоу шызэлъашлэ-щтыгъ. Кхэлэ бэрэчэт, нэгущло лъэпэ-лъагъу щытыгъ. Комсомо-лым и Теуцожь райком иапэрэ секретарыгъ, профсоюзым и Теуцожь райком итхьамэтэгъ, Пэнэжыкхыкое сельпом ипэ-щагъ, Пэнэжыкхыкое совхозэу зышхытху алоштыгъэм идирек-тор игодзагъ. Янэу Нуриет (Хьут-мэ ялхъугъ) Теуцожь район тхылъеджаплэм ипащэзэ кы-хыгъ, ищытхъурэ идэхэрэ ари-гъалозэ лоф ышлагъ.

Нэхэе Аслъан къуаджэм ты-щылуклагъэу Краснодар унэшхо-хэр зэрэдашхыхэрэм, ильэс

20 — 30-кхэ узэкхлэбэжымэ зытетыгъэмрэ джы зэрэхъугъэм-рэ зэбгъапшэмэ, кьалэр умы-шлэжынынэу зэрэхъугъэм тары-гушылэзэ, ащ кылуагъ: «Ащы-гъум ащ изэхъокхыныгъэхэр джыри икхыу шүлгъэгъугъэл. Мафэ горэм кышъулызгъэкхон-хэшъ, еджаплэмкхэ тидиректор-щтыгъэу Нэмытлэкхэ Юрэ уигу-сэу Краснодар унэ зэтетышхоу щядгъэшхыхэрэр шъодгъэлъэгъу-щтых, зышъодгъэлъэхьащт».

Бэмышлэу Нэхэе Аслъан ыш-нахыкхыкхэу Хысэ (ари фирмэхэу «XXI-й век» ыкхэ «Стройсер-вис» зыфилохэрэм япаш) Крас-нодар тишагъ. Мы унэ зэхэты-шхохэу урамэу Российская, 79/3-м шагъэлпысрэм талуишагъ. Тлэгъурэр тэгъэшлагъэ. Тиадыгэ кхалэхэм Краснодар щарагъэ-шхырэ фэтэр зэхэтышхом тыцэ-гушхыкхы, тырэгъушхо.

Нэхэе Аслъан мыщ шырилэ кабинетыр гулэтыпл. Исекрета-рэу Инэм шыщ пшэшъэжы-ер адыгэ шэн-хабзэхэр зэри-шлэхэрэр кыгъэнафэу нэгущлоу

кытпэгъокхы, чай, кофе кыт-фехьы, лэшлү-лүшлүхэр столым кытырегъэуцох. Бэрэ пэмылэу ежъ бысымри кьэлэ Думэм ико-митет изэхэсыгъо шылагъэу кьэ-сыжы, псэуплэ унэ зэхэты-шхоу ашхырэм, лофшлэнхэр зы-щыжыотхэу, нэбгыришъэ пчъагъэ зышылажъэрэм тылуещэ. Зы нэ-бгыри шысэп, щытэп — шъхьадж илоф егъэцакхэ.

Кытфалотагъэр, тагъэлъэгъу-гъэр бэдэд. Псэуплэ комплексэу ашхырэр чэзыуищэу рагъэкхо-кхыщт. Апэрэ чэзыоу фэтэр 750-рэ хъурэр 2014-рэ ильэсым имэзае и 15-м рагъэжыагъ (сурэ-тым итыр ары). 26-у зэтет, метрэ 80 ильэагъ. Нахъ унэ лъагэ Краснодар дэтэп, тызхэт ильэсым ыкхлэмэ адэжъ атыщт. Лофшлэнхэр чэщи, мафи зэпагъэ-урэп. Тызыщлэ мафэм нэбгырэ 700 фэдиз шылажъэщтыгъ. Мы лъэхьаным унэ нэлүхэм чыр-быщыр кьарагъэтхылэжыкхы, унэ кхыцхэр штукатуркэ ашхы-жыкхы, джэхашъохэр кьагъэхьа-зырых, сантехническэ лофшлэн-хэр агъэпсынхлэх.

Чычлэгъым метритф икууа-гъэу члэтыкхы, ащ автомашинэ 500 фэдиз члэфэнэу агъэлсы. Унэр зыщэфхэрэм автомаши-нитлү члэфэнэу гараж дащэфын алъэкхыщт. Унэм члэхъэлитф илэщт. Ары пэпчэ лифтищ хэ-тыщт. Яцэнэрэм гаражхэм уары-нэсыщт.

Зигугу кьэтшхырэ псэуплэ

комплексым иапэрэ кьат тучан-хэр, шхалэхэр, аптекахэр, нэ-мыкхэу цыфхэм яфэлэ-фашлэ-хэр зыцагъэцэкхыщтхэр члэты-щтых. Кхэлэцхыкхы джэгуплэхэр, гъэпсэфыплэхэр ашхыщтых. Край сымэджэщыщхэр, техникумыр, институтхэр кыпэблагъэх.

Ялхонэрэ чэзыум хэхьэрэ цыф псэуплэ комплексыри ра-гъэжыагъ. Ари иинагъэкхы, идэ-гъугъэкхы, идэхэагъэки ыпэрэм фэд. Тлэгъугъэ метритф икууа-гъэу ратхыкхыгъэу ащ метрэ 14 зыкхыхьэгъэ свайхэр зэрэ-члагъэзыхьэхэрэр. Ахэм унэр атырагъэуцощт, ащ ычлэгы авто-машинэ 500 фэдиз члэтынэу агъэлсыщт.

Джыри тэ, адыгэхэмкхэ тызэ-рыгушхон, тызшыгушхыкхы зы-лофыгъу. Нэхэе Аслъан илоф-шлэплэ тыкхызекхыжыым, Хъот Хысэ тылуклагъ. Пэнэжыкхыуае икхэлэплугъ. Сэ ащ ыпэкхы сы-луклагъэу щытыгъ, Нэмытлэкхэ Юри идиректорыгъэу, ригъэджа-гъэуи щытыти, лъэшэу кытфэ-

чэфэу, нэгущлоу кытпэгъокхыгъ.

Тыкхэжэжыкхыгъэу коридорым тыкхырыкхы, дэпкъым пылэ-гъэ тхьэлэшхоу Краснодар кра-им ирайонхэр чертеж шыгъэу зэрытым семыпллын слъэкхы-гъэп. Ахэм ахэт Адыгеири. Нафэ кызырэтфэхъугъэмкхэ, а зэ-пстэумэ арыт псэолъэшл органи-зациехэм ежъ-ежырэу зызгъэ-лорышлэжырэ лофшлэплэ зэха-щагъ. Ащ зэреджагъэхэр «Крас-нодарские строители».

Ащ исовет нэбгырибгъоу ха-хьэрэм шыщэу ызыныкхор адыгэ кхалэх. Советым итхьа-матэр Нэхэе Аслъан. А лоф-шлэплэу «Краснодарские стро-ители» зыфило-рэ игъэцэкхэло директорыр опытышхо зилэу, Краснодар дэгъоу шызэлъашлэ-рэ псэолъэшлэу Хъот Хыс. Дгъэшлагъэ икхыгъ, гопэшхо тшы-хыгъ краишхом ипсэолъэшхэм я Совет итхьаматэу ыкхэ игъэ-цэкхэло директорэу щытыри зэ-рэддыгэ кхалэр.

НЭХЭЕ Рэмзэн.

Амыгъэкощырэ мылкъум икадастрэ уасэ зэрагъэнафэрэр

Амыгъэкощырэ мылкъум икадастрэ уасэ епхыгъэ ИофыгъохэмкІэ цыфхэми, ИофшІапІэхэми федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Росреестрэм и Федеральнэ кадастрэ палатэ» Адыгэ РеспубликэмкІэ икътумэ бэрэ зыкыфагъазу кыыхкІы. Анахъу ахэр зыгъэгумэкІырэ упчІэхэм яджэуапхэр мы статьям хагъотэштых.

1998-рэ илъэсым бэдзэогъум и 29-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 135-р зытэтэу «Уасэхэм ягъэнэфэнкІэ ИофшІэнхэр Урысые Федерацием зэрэщэгъэцакІэхэрэм ехыплэгъ» зыфиІорэм ия 3-рэ статья къэралыгъо кадастрэ уасэкІэ заджэхэрэр кыыщызэхэфыгъ.

Къэралыгъо кадастрэ уасэм игъэнэфэн тегъэпсыхъэгъэ Иофтхъабзэхэр сыдэуштэу зэрахъэхэра?

Къэралыгъо кадастрэ уасэм игъэнэфэн мыщ фэдэ Иофтхъабзэхэр кыыхеубытэх:

— *къэралыгъо кадастрэ уасэр гъэнэфэгъэным ехыплэгъэ унашъо штэгъэныр;*

— *амыгъэкощырэ мылкъоу къэралыгъо кадастрэ уасэр зыфэгъэнэфэгъэн фаехэм яспискэ зэхэгъэуцогъэныр;*

— *кадастрэ уасэм игъэнэфэн епхыгъэ Иофхэр зыгъэцкІэштхэр кыыхыгъэнхэр ыкІи ахэм зэзэгъыныгъэ адэшІыгъэныр;*

— *кадастрэ уасэр гъэнэфэгъэныр ыкІи ащ фэгъэхъыгъэ отчет зэхэгъэуцогъэныр;*

— *кадастрэ уасэр зэрагъэнэфэгъэм ехыплэгъэ отчетыр экспертизэ шыгъэныр;*

— *кадастрэ уасэмкІэ кІауххэр ухъсыгъэнхэр;*

— *кадастрэ уасэмкІэ кІауххэр амыгъэкощырэ мылкъум икътумэ икадастрэ хэгъэхъэгъэнхэр.*

Урысые Федерацием ишъолыыр икътумэ хабзэ игъэцкІэкІо кыулыкъу иунашъокІэ е Урысые Федерацием ишъолыыр ихэбзэгъэуцугъэ кызыщы-

дильытэрэ лъэхъанхэм чыплэ зыгъэлорышІэжынымкІэ кыулыкъум иунашъокІэ илъэсищым кыкІоцІ зэм мынахыбэу (федеральнэ мэхъанэ зилэ къалэхэм илъэситІум кыкІоцІ зэм мынахыбэу) ыкІи илъэситфым кыкІоцІ зэм мынахъ макІэу кадастрэ уасэм игъэнэфэн епхыгъэ Иофхэр зэрахъэх.

Къэралыгъо кадастрэ уасэм икІауххэм язэхэфынкІэ Кадастрэ палатэм полномочиехэр зэримылэхэр, ар заказчикэу зэрэщымытыр, къэралыгъо кадастрэ уасэм игъэнэфэн епхыгъэ Иофхэр зэримыгъэцакІэхэрэр, ащ икІауххэр зэримыухэсыхэрэр хэгъэунафыкІыгъэн фае.

2007-рэ илъэсым бэдзэогъум и 24-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 221-р зытэтэу «Амыгъэкощырэ мылкъум икътумэ икадастрэ ехыплэгъ» зыфиІорэм (кадастрэм ехыплэгъэ Законым) ия 15-рэ статья ия 1-рэ Іахъ ия 7-рэ пункт дІштэу къэралыгъо хабзэм икътумэ е чыплэ зыгъэлорышІэжынымкІэ кыулыкъоу зэрагъэнэфэгъэ шыкІлэм тетэу къэралыгъо кадастрэ уасэм икІауххэр зыухэсыгъэм иакт Іаубытыплэ кызыфишІызэ, Кадастрэ палатэм кадастрэ уасэм ехыплэгъэ къэбархэр амыгъэкощырэ мылкъум и Къэралыгъо кадастрэ хэгъэхъэх.

Ащ нэмыкІэу хэбзэгъэуцугъэм кыыщыдэлытагъэп Кадастрэ палатэм экспертизэ ышІыныр ыкІи амыгъэкощырэ мылкъум икадастрэ уасэу хабзэм икътумэ иактІэ аухэсыгъэм ишыпкыаплэ зэригъэшІэнэу.

Кадастрэм ехыплэгъэ Законом ия 1-рэ статья ия 2-

рэ Іахъ кызырэщыдэлытагъэмкІэ, амыгъэкощырэ мылкъум икътумэ икадастрэ къэбархэр зэкІэ щызэхэуагъагъэх, федеральнэ къэралыгъо информацияннэ амалэу ар щыт.

Кадастрэ учетым агъэуцухэ зыхъукІи, нэмыкІ лъэхъанхэми Кадастрэ палатэм амыгъэкощырэ мылкъум икадастрэ уасэ зыфэди-зыштыр сыдэуштэу ыгъэнафэра?

Кадастрэ палатэр зы квадратнэ метрэм пае кадастрэ уасэу щыІэм, къэралыгъо кадастрэ уасэм игъэуцункІэ правовой, административнэ, техническэ Иофтхъабзэхэм якІауххэу аухэсыгъэхэм къапкырэкІы:

— *чыгу Іахъхэм якадастрэ уасэ игъэуцункІэ Кадастрэ палатэм Іаубытыплэ кызыфешІы чыгу Іахъхэм якадастрэ уасэ игъэнэфэнкІэ зэрыгъозэнхэ фэе шапхъэхэу Урысые экономикэ хэхъоныгъэмкІэ и Министрствэ 2006-рэ илъэсым шышхъэу и 12-м ышыгъэ унашъоу N 222-р зытетымкІэ аухэсыгъэхэр;*

— *капитальнэ псэопъэшІыным икадастрэ уасэ игъэуцункІэ ащ Іаубытыплэ кызыфешІы амыгъэкощырэ мылкъум икадастрэ уасэ зэрагъэнэфэрэ ШыкІэу Урысые экономикэ хэхъоныгъэмкІэ и Министрствэ 2011-рэ илъэсым гъэтхэпэм и 18-м ышыгъэ унашъоу N 113-р зытетымкІэ аухэсыгъэр.*

Кадастрэ уасэу агъэнэфэгъэр зэблахъужыын альэкІышта?

Амыгъэкощырэ мылкъум икадастрэ уасэ бэдзэр уасэм фэдиэм нахышІу. Ау а уасэхэр зетекІыны ыпэкІышт. ЗыгорэкІэ амыгъэкощырэ мылкъум икадастрэ уасэу агъэнэфэгъэмрэ бэдзэр уасэмрэ лъэшэу зетекІыхэу кыышъуцэхъумэ, ащ икІауххэм икІрыкІэу ахэжугъэплъэжыын шъулъэкІышт.

Кадастрэ уасэу агъэнэфэгъэм хэплъэжыынхэмкІэ лъапсэ мэхъу:

— *амыгъэкощырэ мылкъум ехыплэгъэ къэбархэу ащ икадастрэ уасэ игъэнэфэнкІэ кызыфагъэфадагъэхэр мышыпкІэхэу кызырэрчІэкІыжыыхэрэр;*

— *кадастрэ уасэр зыцагъэнэфэгъэ мафэм тэфэу бэдзэр уасэри амыгъэкощырэ мылкъумкІэ агъэуцугъэ зыхъукІэ.*

2014-рэ илъэсым бэдзэогъум и 21-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 225-р зытетэу «Федеральнэ законэу «Уасэхэм ягъэнэфэнкІэ ИофшІэнхэр Урысые Федерацием зэрэщэгъэцакІэхэрэм ехыплэгъ» зыфиІорэм зэхъокІыныгъэхэр фэшІыгъэнхэм фэгъэхъыгъ» зыфиІорэмкІэ кадастрэ уасэм фэгъэхъыгъэу зэрэдэонхэ альэкІышт шыкІлэм зэхъокІыныгъэхэр фашІыгъэх. ГушыІэм пае, кадастрэ уасэм хэплъэжыынхэм зыщыкІлэуэрэ тхылыыр Росреестрэм Адыгэ РеспубликэмкІэ и ГъэлорышІапІэ щызэхэщэгъэ комиссием ІэкІагъэхъан залъэкІыштыр кІаухэу зыфызэнэкъокъухэрэр амыгъэкощырэ мылкъум икътумэ икадастрэ зыхагъэхъэгъэ нэуж илъэси 5 нахыбэ темышІэзэ ары. ТапэкІэ мээих нахъ мыгушъоу ар алэкІагъэхъан фэягъэ. Ащ нэмыкІэу гъэтэрэзыжыынхэм къазэрэщыдэлытагъэмкІэ, юридическэ лицэу кадастрэ уасэхэм амыгъэразэхэрэр, хыкумым Иофыр намыгъэсызэ, зэнекъокъухэм ахэплъэрэ комиссием шІокІ имыІэу зыфагъэзэн фае. Цыфхэм ащ фэдэ комиссием зыфагъэзэнэу ищыкІагъэп.

Амыгъэкощырэ мылкъум икадастрэ уасэ ИнтернетымкІэ сыдэуштэу зэрагъэшІэн альэкІышта?

ЗышІоигъо пстэуми амыгъэкощырэ мылкъум икадастрэ уасэ ИнтернетымкІэ зэрагъэшІэн альэкІышт. Ащ пае Росреестрэм иэлектрон фэІо-фашІэхэр, официальнэ порталэу <https://rosreestr.ru> зыфиІорэр кызыфагъэфедэн фае. Кадастрэ номерымкІэ е псэуальнэ иадрескІэ шъуищыкІэгъэ къэбархэри кыышъуІэкІагъэхъажыын альэкІышт. Амыгъэкощырэ мылкъум ика-

дастрэ уасэ кызыгъэщыпкІэжыырэ документ шъуищыкІагъэ хъумэ, амыгъэкощырэ мылкъум икадастрэ уасэ кызыушыхъа-тырэ кадастрэ справкэр къа-Іышъухын шъулъэкІышт. Ыпшъэ-кІэ зигугъу къэтшыгъэ къэбархэр зэкІэ ыпкІэ хэмылпъэу ыкІи закыфэгъэгъэзэрэ пстэуми алэкІагъэхъэх.

Федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Росреестрэм и Федеральнэ кадастрэ палатэ» Адыгэ РеспубликэмкІэ икътумэ макъэ кыышъуегъэу Адыгэ Республикэм мылкъум епхыгъэ зэфыщытыкІэхэмкІэ и Комитет 2014-рэ илъэсым шэкІогъум и 19-м ышыгъэ унашъоу N 221-р зытетэу «Промышленностым, энергетикэм, транспортым, связым, радиовещанием, телевидением, информатикэм ячыгухэм, космическэ ИофшІэным епхыгъэ чыгухэм, оборонэмкІэ ыкІи щынэгъончъагъэмкІэ чыгухэм, Адыгэ Республикэм инэмыкІ чыгухэу специальнэ мэхъанэ зилэхэм якътумэ икадастрэ уасэкІэ кІауххэр ухэсыгъэнхэм ехыплэгъ» зыфиІорэмкІэ промышленности, энергетикэм, транспортым, связым, радиовещанием, телевидением, информатикэм ячыгухэм, космическэ ИофшІэным епхыгъэ чыгухэм, оборонэмкІэ ыкІи щынэгъончъагъэмкІэ чыгухэм, Адыгэ Республикэм инэмыкІ чыгухэу специальнэ мэхъанэ зилэхэм ахагъэхъэгъэ чыгу Іахъхэм якътумэ икадастрэ уасэмкІэ кІауххэр зэраухэсыгъэхэмкІэ. Кадастрэ уасэм ехыплэгъэ къэбархэр 2014-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 1-м амыгъэкощырэ мылкъум икътумэ икадастрэ уасэм ехыплэгъэ хэгъэхъагъэх. Тисайтэу www.kadastr-01.ru зыфиІорэм ахэм нэлуасэ защыфэшъушІын шъулъэкІышт.

Наталья МУХИНА.

Федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Росреестрэм и Федеральнэ кадастрэ палатэ» Адыгэ РеспубликэмкІэ икътумэ иинженер.

Къэралыгъо кадастрэ учетымкІэ ыкІи амыгъэфедэрэ мылкъум фэгъэхъыгъэ фитыныгъэу ялэхэр регистрације шыгъэнхэмкІэ къэралыгъо фэІо-фашІэхэр зэрагъэцакІэхэрэр

Федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Росреестрэм и Федеральнэ кадастрэ палатэ» Адыгэ РеспубликэмкІэ икътумэ (ыужкІэ Кадастрэ палатэр тіозэ дгъэкІошт) амыгъэкощырэ мылкъум икътумэ икадастрэ учет зэхещэ ыкІи амыгъэкощырэ мылкъум икътумэ икадастрэ епхыгъэ мыщ фэдэ къэралыгъо фэІо-фашІэхэр егъэцакІэх:

— *амыгъэкощырэ мылкъур къэралыгъо кадастрэ учетым гъэуцугъэныр;*

— *амыгъэкощырэ мылкъумкІэ къэралыгъо кадастрэм зэхъокІыныгъэхэр фэшІыгъэнхэр;*

— *амыгъэкощырэ мылкъоу тапэкІэ учет ашыгъэхэм яхыплэгъэ къэбархэр хэгъэхъожыгъэнхэр;*

— *амыгъэкощырэ мылкъум икътумэ икадастрэ итехни-*

ческэ, кадастрэ хэукъоныгъэхэр гъэтэрэзыжыгъэнхэр;

— *амыгъэкощырэ мылкъур къэралыгъо кадастрэ учетым хэхыжыгъэныр;*

— *амыгъэкощырэ мылкъум икътумэ икадастрэ хэгъэхъэгъэ къэбархэр алэкІэгъэхъэгъэнхэр.*

Лъэлу тхылхэм защыхэплъэнхэ фэе Іпальэр мэфі 8-м нэсэу, амыгъэкощырэ мылкъум икътумэ икадастрэ хэгъэхъэгъэ къэбархэр залэкІагъэхъанхэ фэе Іпальэр мэфі 3-м нэсэу Кадастрэ палатэм ыгъэкІэкІыгъэх.

Амыгъэкощырэ мылкъум фэгъэхъыгъэ фитыныгъэу ялэхэр къэралыгъо регистрације шыгъэнхэмкІэ, амыгъэкощырэ мылкъум фэгъэхъыгъэ фитыныгъэхэм я Къэралыгъо реестрэ зыкІ хэт къэбархэр алэкІэгъэхъэгъэнхэмкІэ документхэр аихынхэу

ыкІи алэкІигъэхъажыынхэу Кадастрэ палатэм полномочиехэр 2011-рэ илъэсым кыыщегъэжыгъэу илэх.

Росреестрэм Адыгэ РеспубликэмкІэ и ГъэлорышІапІэ ары амыгъэкощырэ мылкъумкІэ фитыныгъэхэр къэралыгъо регистрације зышІырэр, амыгъэкощырэ мылкъум ехыплэгъэу фитыныгъэхэм я Къэралыгъо реестрэ зыкІ хэт къэбархэм адэлажыэрэр.

Къэралыгъо кадастрэ учетым, амыгъэкощырэ мылкъумкІэ фитыныгъэхэр къэралыгъо регистрације шыгъэнхэм апае пэшлорыгъэшъэу зызыгъэтхыгъэхэми, чэзыум хэтхэми ядокументхэр зыштэхэрэр ыкІи къызытыжыхэрэр Кадастрэ палатэм ичыплэ кътумэхэм яІофышІэхэр ары. Иоф зэрэшІэрэ шыкІлэм, телефонхэм, адресхэм, Кадастрэ палатэм ичыплэ кътумэхэм пэшлорыгъэшъэу зызэрацарагъэхырэ шыкІлэм Кадастрэ пала-

тэм исайтэу www.kadastr-01.ru зыфиІорэм, Росреестрэм Адыгэ РеспубликэмкІэ и ГъэлорышІапІэ иофициальнэ сайтэу www.to01.rosreestr.ru зыфиІорэм нэлуасэ защыфашІын альэкІышт. Амыгъэкощырэ мылкъум икътумэ икадастрэ учет фэгъэхъыгъэу упчІэ кызыуцукІэ, «линие пльырым» ителефонэу 8(8772) 56-88-05-мкІэ шъутеон шъулъэкІышт.

Амыгъэкощырэ мылкъур зыдэщылэ чыплэм е закыфэгъэзагъэр зыщыпсэурэ чыплэм ямылтыгыгъэу зигугъу къэтшыгъэ фэІо-фашІэхэм апае документхэр ежъ-ежырэрэу рахыплэн, почтэкІлэ е хэбзэгъэуцугъэм кыыщыдэлытэгъэ нэмыкІ шыкІэкІлэ Кадастрэ палатэм ичыплэ кътумэу Адыгэ Республикэм итым ІэкІагъэхъанхэ альэкІышт.

Шъуиуахътэ къэжыугъэнэжыным фэшІ лъэлу тхылымрэ къэралыгъо кадастрэ учетым пае

ищыкІэгъэ документхэмрэ кадастрэ учетым икътумэ икътумэ алэкІэжыугъэхъан шъулъэкІышт информационнэ-телекоммуникационнэ сетхэр, Интернетри ахэм зэрахэтэу, къэралыгъо, муниципальнэ фэІо-фашІэхэм япортал кызыфэгъэжыугъэфедэзэ. Ащ фэдэ лъэлу тхылхэм мэфі 6-рэ адэлэжъэнхэ фае.

Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэмкІэ нахъ Іэрыфэгъоу щытыным пае Кадастрэ палатэм иІофышІэхэр закыфэгъэзагъэхэм ядэжъ кІохзэз, тхылхэр къалахы ыкІи къэралыгъо фэІо-фашІэу агъэцэкІагъэм икІауххэмкІэ къагъэхъазырыгъэ документхэр алэкІагъэхъажыых.

Р. М. АЙЗАТУЛИНА.

Федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Росреестрэм и Федеральнэ кадастрэ палатэ» Адыгэ РеспубликэмкІэ икътумэ ииотдел ипащэ игуадэ.

ЦИФЫМРЭ ГЪАШІЭМРЭ

ИшлушлагъэкIэ къытхэт

Адыгэ Республикэм изаслженнэ журналистэу Шымыгъэху Мурат къытхэтыгъэмэ, мы мафэхэм ыныбжъ ильэс 85-рэ хуштыгъэ. ИкIэлэцIыкIугъор Хэгъэгу ззошхом ильэхъанэ тефагъ. Къиныгъохэр къызэринэкIыхъээ, шыIэныгъэм къыщикIугъэ гъогум гүмэкIыгъуи, гушлуагъи хэолъагъох.

Къэбыхъаблэ шапугъ. Адыгэ къэралыгъо кIэлэегъэджэ институтыр къылухыгъ. Лэшэсынэ, Хъа-тыгъужыкIуае ягурыт еджаплэхэм кIэлэегъаджэу Iоф ащишлагъ. 1969-рэ ильэсым къышыублагъэу гъээтэу «Социалистическэ Адыгеим», нэужым «Адыгэ макъэм» журналистэу шытыгъ. Пенсием шыIэу заомрэ IофшIэнымрэ яветеранхэм я МыекIопэ къэлэ Совет, Адыгеим иветеранхэм я Совет ятхъаматэхэм ягуадзэу, тиреспубликэ и Общественнэ палатэ ипашэу шытыгъ.

Ныбджэгъухэм къыралуалэрэр

Сыстудентэу адыгэ гъээтэм сыкъатхэ зэхъум Шымыгъэху Муратэ сылукIэщтыгъ. НэгущIоу, сэмэркъээр икIасэу цыфхэм зэрапэгъокIыщтыгъэр слэгъуштыгъ. М. Шымыгъэху фэгъэхыгъэу «Адыгэ макъэм» къыхиутыгъэхэм, тхылхэм къадэхъагъэхэм сигуапэу сяджэщтыгъ. Анахъэу къахэгъэщы сIоигъор Адыгэ Республикэм изаслуженнэ журналистэу Лэхъусэжъ Хъаджэрэтбый къытхыгъэр, къыIотагъэхэр арых.

— Шылэх цыфхэр сыд фэдэ куп хэхъагъэхэми хэзагъэхэу, ыгъэдэлонхэ, ежъыри ядэлун ыльэкIэу, — еIо Лэхъусэжъ Хъаджэрэтбый. — Ащ фэдэхэм ныбджэгъубэ яI, нэгущIохэу зэкIэ къапэгъокIых.

М. Шымыгъэху игъэшIэ лъагъо зэрэрыкIуагъэм Хъ. Лэхъусэжъым къыриIолагъэр «Адыгэ макъэм» къышыхиутыгъагъ. Шхъэу фишыгъэр ары гъээтэ-еджэхэм агъэшлагъоу къалуатэ-щтыгъэр. «Мурат, шы горэ гъэхуба!» Ныбджэгъум фитхыгъэ статям Хъаджэрэтбый арэуштэу еджэгъагъ. Муратэрэ Хъаджэрэт-

быйрэ ныбджэгъуныгъэу здыр-рялагъэм укыпкъырыкIымэ, бэ узэгупшысэн фаер. Хъ. Лэхъусэжъым къызэритхырэмкIэ, лъэкъуацIэу иIэр къыгъэшъыпкъэ-жэу Муратэ шэу ыгъэхуни, кум кишIэни, зытетIысхъани илагъэп. Ныбджэгъубэ дунаим цырилагъ.

IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэкъэгъухэм адэжъ М. Шымыгъэхуэр зэп зэрэкIуагъэр. Иунэкъощхэм алыхъуэу, ныбджэгъу-кIэхэр къыгъотыщтыгъэх.

ГукъэкIыжъыр хым щэуалэ

Медицинэ къулыкIум иполковникэу ЦыкIушъо Аслъан отставкам шыI, Урысые Федерацием изаслуженнэ врач, медицинэ шIэныгъэхэмкIэ кандидат, быс-лымэн диныр елэжъы, хъаджэ хъугъэ, ветеранхэм яIофшIэн хэлажэ.

— Купым тызэдыхэтэу Новороссийскэ тыщылэу Шымыгъэху Мурат изекIокIэ-шыкIэхэм осэ ин афэсшIыгъагъ, — къеуатэ ЦыкIушъо Аслъан. — Къухъэ-шхоу «Михаил Кутузовым» теплывизэ нэпэеплъ сурэтхэр ныбджэгъухэм къыттырахыгъагъэх.

Новороссийскэ укы- тегушыIэу бэрэ зэхэсхы. Хэгъэгу ззошхом ар епхыгъа?

— «Чыгу зал» зыфилоу Новороссийскэ иIэм Хэгъэгу ззошхом ильэхъан мэхъанэу ратыщтыгъэр тарихым хэкIуакIэрэп. Шымыгъэху Муратэ сыригъусэу ветеранхэм я Совет Iоф цызэдат-шIэщтыгъ. Заор зыпэкIэкIыгъэ цыфхэм бэрэ талукIэщтыгъ. Муратэ нэжъ-лужхэм зерафэгумэкIыщтыгъэр, адэгущылэзэ агу

къылэтын зэрильэкIыщтыгъэр сIо-гъэшIэгъоныгъ. Хэгъэгу ззошхом имашо зылыIэсыгъэ унагъохэм, яIахылхэр чIэзынагъэхэм уягу-пшысэзэ, Шымыгъэху Муратэ нэгум икIэрыкIэу къыкIэуцо. Цыфхэм шлу афилон, афитхын ыльэкIыщтыгъ. Къэбыхъаблэ фэгъэхыгъэ тхылъ къыдигъэкIыгъ.

— Яунагъо врачхэр, кIэлэ- егъаджэхэр къызэрикIы- гъэхэм Муратэ ищыIэны- гъэ апсыхъагъэу олгыта?

— Нурбый, а упчIэр сэр-сэрэу зэстыжъэу бэрэ къыхэкIыгъ. ЫшнахыкIэ кIэлэегъэджагъ. Ишхъэгъусэу Тэмарэ врач. ЫкIоу Айтэч медицинэм ило-фышIэу нэлуасэ сыфэхъугъагъ, Iэшхъэтет IэнатIэм Iут. Айтэч ышыпхъоу Фатимэ апшэрэ еджа-плэр Ростов хэкум къыщиухыгъ, кIэлэегъадж. Ащ фэдэ унагъом ущыпсэуэу цыIэныгъэм чыплэ дэй къыщыхэпхын плъэкIыштэп. Шлурэ дэхагъэмрэ гур афэлорышIэшт.

ПшIогъэшIэгъоныр къыотэжъы

Журналистыр журналист зышлурэмэ ащыщых псэ зыпыт зэлу-кIэгъухэр. Шымыгъэху Муратэ «Адыгэ макъэм» иредакцие Iоф щылэзэ нахъыбэрэмкIэ про-мышленностым фэгъэхыгъэу тхэ-щтыгъ. Арэу щытми, Адыгэ Рес-публикэм и Лъэкъ театрэ испек-таклэхэм, ансамблэ цIэрылохэу «Налмэсымрэ» «Ислъамыемрэ» яконцертхэм, МыекIопэ футбол клубэу «Зэкъошныгъэм» иешIэ-

гъухэу стадионым щыкIохэрэм яплэу тлэгъуштыгъ.

Цыфыр щэлэфэ ишIэныгъэ хигъэхон фаеу Муратэ ылытэ-щтыгъ. Шлур къызэтэжъырэмэ да-хэкIэ ацIэ рилоныр шэнышлу фэ-хъугъагъ.

Сэмэркъээр зикIасэхэр

Поэтэу Бэгъ Нурбый «Адыгэ макъэм» иредакцие Iоф щыдэс-шIэнэу синасып къыхыгъ. Цы-фышлу, гукIэгъоу хэлым уемы-зэщэу утегушылэн плъэкIыштэу къысщыхъуштыгъ. Н. Бэгъым итхылхэр зэкIэлыкIоу къыди-гъэкIыгъэх, зыр Москва къыщы-хаутыгъ. Поэтым игушлуагъо да-гощызэ телефонкIэ къыфитео-щтыгъэр макIэп. Шымыгъэху Мурати нэгущIоу пчэр къылуи-хи, конвертым дэлъ тхыгъэр Н. Бэгъым естыжъынэу къысэлъэлугъ. Бэ темышIэу Бэгъ Нурбый ре-дакцием къэкIожыгъ, зэрэпшы-гъэр къыхэщэу ипхъэнтIэкIу те-тысхъажыгъ. Шымыгъэху Му-ратэ якIэщакIоу письмэу къы-фатхыгъэм Н. Бэгъыр мэкъэ Iэ-тыгъэкIэ щхымэ, зэпигъэуэ зэреджэгъагъэр, нэужым а ныб-джэгъухэр зэрихэкIэгъагъэхэр счыгъупшэрэп.

Мурат, угу къытемыоужырэм, укытхэтэу тэлъытэ. Хэгъэгу ззошхор къызежъэгъэ мафэм укъэхъуи, гъэшIэ кIыхъэ, гъэшIэ дэгъу къэпкIугъ.

Сурэтым итхэр: ЦыкIушъо Аслъанрэ Шымыгъэху Мура-тэрэ.

Зэхэзыщагъэр
ыкIи къыдззы-
гъэкIырэр:
Адыгэ Республи-
кэм лъэпкъ
IофхэмкIэ, IэкIыб
къэралхэм ащы-
псэурэ тилъэкъэгъу-
хэм адырIэ зэпхы-
ныгъэхэмкIэ ыкIи
къэбар
жъугъэм иамал-
хэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскэр, 236

Редакциер
зыхэшыIэр:
385000,
къ. МыекIуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъаIэм
иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшIэдэкIыжъ зы-
хырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:
Урысые Федерацием
хэутын IофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлъы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэIоры-
шIапI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. МыекIуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкIи пчъагъэр 4015

Индексхэр
52161
52162
Зак. 000

Хэутыным
узшыкIэтхэнэу щыт
уахъэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахъэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шхъаIэр
Дэрбэ Тимур

Редактор шхъаIэм
иапэрэ гуадзэр

МэшIэкIо
Саид

ПшIэдэкIыжъ
зыхырэ
секретары
ЖакIэмыкIо
Аминэт

ГТО-М ИШАПХЪЭХЭМРЭ ШЫIЭНЫГЪЭМРЭ

Сурэтым итхэр: Адыгеим икIэлэеджакIо-
хэу ГТО-м ишапхъэхэр изыгъэкъугъэхэр.

Анахъ дэгъухэр

Урысые Федерацием ГТО-м ишап-
хъэхэр игъэкъугъэнхэмкIэ спорт зэ-
нэкъокъухэр щэкIох. Адыгэ Респу-
бликэм икIэлэеджакIохэр зэлукIэгъу-
хэм чанэу ахэлэжъагъэх.

Атлетикэ псынIэм хэхъэрэ спорт лъэпкъ-
хэмкIэ шысэшлур къэзыгъэлъэгъуагъэхэм
ащыщых Елизавета Слободянюк, Нэхэе Нал-
бый, Екатерина Кравцовар, Цэй Даур, Нэпсэу
Умар, нэмыкIхэри. ГТО-м гъэхъагъэ щыпшы-
ным фэшI гимнастикэм, есыным, щэрыо-
ным, нэмыкIхэм уишъыпкъэу уапылтын фае.
НыбжыкIэхэм япсауныгъэ агъэпытэнымкIэ
спорт псэуалэу Адыгеим иIэхэм япчъагъэ
хэхъагъ, зэнэкъокъоу зэхащэрэр нахы-
бэ хъугъэ.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЬ Нурбый.